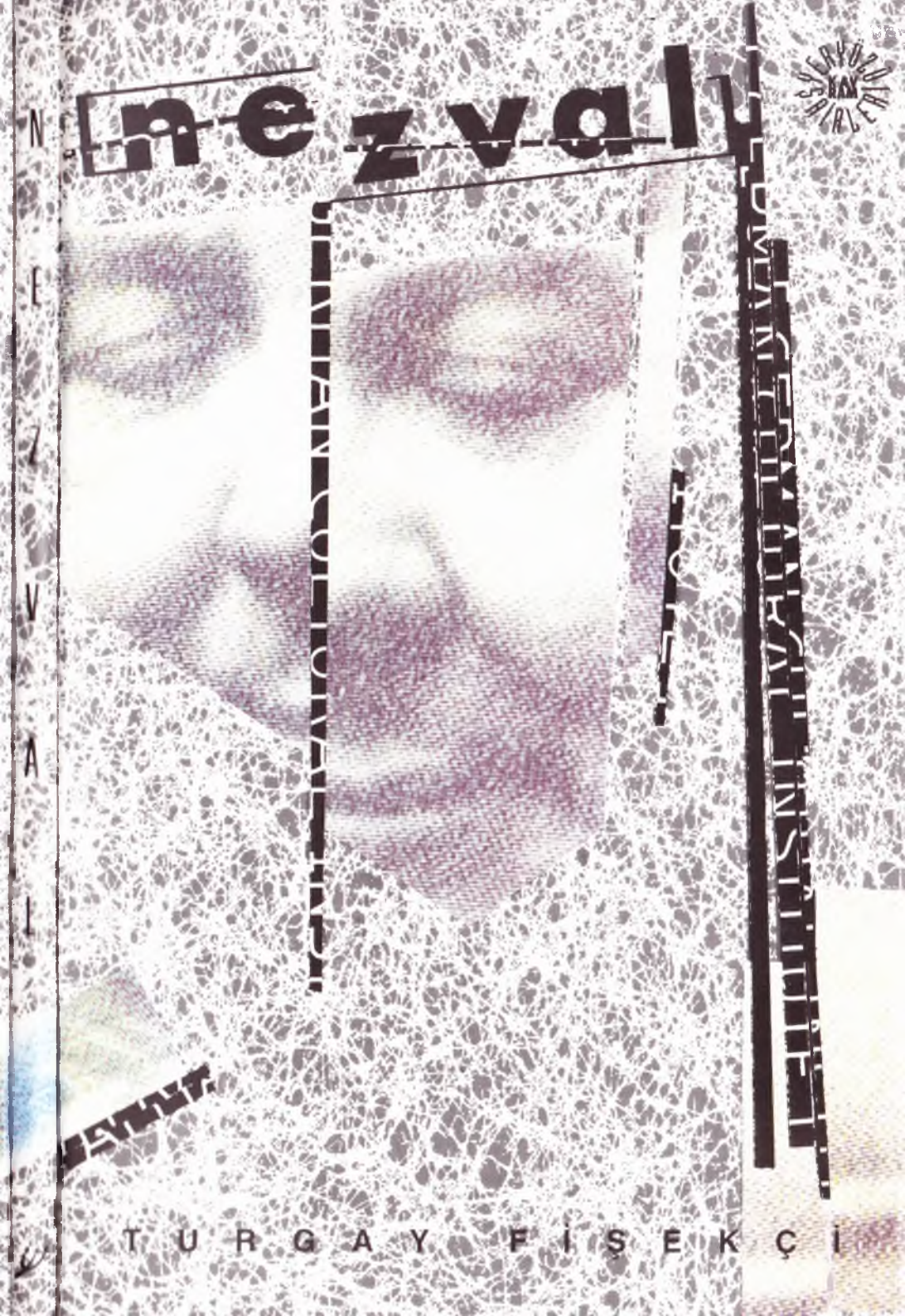

nezval
TURGAY FİSEKÇİ

20. Yüzyılın en önemli Çek şairlerinden biri sayılan **Vitezslav Nezval**, 26 Mayıs 1900'de Moravya bölgesinde Biskupovice köyünde doğdu. Prag'da hukuk ve edebiyat öğrenimi gördü. 1920'den başlayarak yoğun bir şiirsel üretim sürecine girdi. 1920'lerde ülkesinde Jaroslav Seifert ile birlikte Poetizm (Şiircilik) akımının önderi oldu. 1924'de Çekoslovak Komünist Partisi'ne girdi. 1933'de gittiği Paris'te André Breton'la tanışınca Gerçeküstücülük akımına bağlandı. 1934'de Moskova'daki I. Sovyet Yazarları Kongresi'ne, 1935'de Paris'te Uluslararası Yazarlar Kongresi'ne katıldı. Nazi işgali altında da ülkesini terk etmedi. 1944'de bir süre tutuklu kaldı. 1945'de ülkesinin özgürlüğe kavuşmasından sonra Kültür Bakanlığı Sinema Sanatları Bölümü'nün başına getirildi. 1953'de ulusal sanatçı seçildi. Şairliğinin yanı sıra romancı, besteci, ressam, fotoğrafçı, gazeteci ve çevirmen olarak da etkinlik gösterdi. 6 Nisan 1958'de yazmakta olduğu otobiyografisini tamamlayamadan öldü. Bu kitapta yer alan şiirler Nezval'in bütün şiir serüvenini yansıtacak biçimde derlendi.' Ülkesinde ve dünyada 20. yüzyıl şiirinin en büyük isimlerinden biri olarak kabul edilen Nezval'i ülkemizde ilk kez kapsamlı bir biçimde yayımlamanın gururunu duyuyoruz.

NEZVAL

Kavram Yayınları
56
Kavram Yeryüzü Şairleri 2
Birinci Basım: Kasım 1994

Bu kitapta çevirmen adı bulunmayan şiirler
Turgay Fişekçi tarafından çevrilmiştir.

Dizi editörü: Erdal Alova
Kapak ve iç tasarım: Sadık Karamustafa
Yayım hakları Kavram'dadır.
Yayınevinin yazılı izni olmadan, şiir ve yazılardan
hiçbir biçimde alıntı yapılamaz, seçkilerde kullanılamaz

ISBN 975 366 050 2

Dizgi: Kavram, Baskı ve cilt: Numune
Kavram, Başkurt Sk. 4I/2 Cihangir 80090, İstanbul
tel: (0 212) 244 02 85, fax: 245 25 22

VITEZSLAV NEZVAL

Bütün Şiirlerinden Seçmeler

TURGAY FİŞEKÇİ

KAV
RAM

Bu kitabın hazırlanmasında büyük emeği geçen Fatoş'a... T.F

İÇİNDEKİLER

Nezval Şiirine Giriş *Turgay Fişekçi* **9**
Vitezslav Nezval *Philippe Soupault* **15**

1922-34
Aşk **23**
Çek Türküsü **24**
Sıvacılar **25**
Şekerli Balad **26**
Alfabe **27**
Yaban Aşk **29**
Savsöz **30**
Tünel **31**
Moravya **32**
Belvédère **33**
Petrin **34**
Edison'dan Parçalar **35**
Zamanın İşaretleri'nden Parçalar **39**
Bunalım **42**
Anlatım Biçimi **44**
Mayakovski Prag'da **45**
Yarın Savaş **48**
Yakında **51**
Âşık Kadınlar **52**
Tümsekli Alan **54**
PLM (Marsilya Treni) **55**
Deniz **57**
İyi Geceler **61**

1936-38
Günlerin Dişleri Arasında **65**
Gömlek **68**
Bulutlar **71**
Öngörü **73**

Yağmur Parmaklı Prag **76**
Eski Yahudi Gettosundaki Saat **79**
Prag'ın Çanları **80**
Kuleler Kenti **81**
Öğle Güneşinde Prag **83**
Kışın Prag **85**
Prag Üstünde Ay **86**
Bir Bahar Gününde Öğleden Sonra
Saat Dörtte **87**
Eski Kentin Alanı **89**
Atlar **90**
Bağbozumları **91**
Anneme **92**

1945-55
Paris'in Düşüşü **95**
Dokuz Mayıs Bayrakları **96**
Jan Opletal'a **97**
Plan **98**
Barış Türküsü **102**
Vladislav Vancura **106**
Üç Zambak Oteli **108**
"Köyümden"den Bölümler **110**
Paul Eluard'sız Paris **115**

KISA YAŞAM ÖYKÜSÜ **119**
ŞİİR ADLARI DİZİNİ **129**
İLK DİZE DİZİNİ **131**

NEZVAL ŞİİRİNE GİRİŞ

Nezval, yüzyılımızın artık gerilerde kalan iki dünya savaşı arası, İkinci Dünya Savaşı ve bu savaş sonrası ortamının şairlerinden. Bu tarihsel dönem, yeryüzü tarihinin en hızlı, çalkantılı ve karmaşık dönemlerinden biri olmasının yanında sanat ve edebiyat açısından da benzeri görülmedik zenginliklerin yaşandığı bir süreç oldu.

Şair bunu ayrımsamasa da şiir, şairlerin hayatlarına çocukluklarında girer. Masum bir çocuk yüreğinin hayata uyanması sırasında dünyayla kurduğu ilişki, genellikle onun gelecekteki hayat çizgisini de belirler. Mevlevi bir dedenin durmadan yüksek sesle şiirler okuyarak dolaştığı bir evde, çocukluğunu geçiren Nâzım'ın; Skriyabin'den müzik dersleri alan, aile çevresini Rahmaninov, Tolstoy, Rilke, Gorki gibi ünlülerin oluşturduğu küçük Pasternak'ın şair kişilikleri, kendileri bu sürecin henüz hiç ayırdında olmadıkları sıralarda oluşmaya başlamıştır bile.

Nezval'in çocuk yüreğinin hayata uyandığı yer bir Moravya köyüdür. İlk şiirlerinden son şiirlerine dek hiçbir zaman uzaklaşamadığı, hep dönüp dönüp baktığı yerdir köyü. Köy öğretmeni olan anne ve babası, o zamanların Çek ülkesinde halka, konuşma hakkını yeni kazandıkları dillerini öğretmekle görevli kişilerdi. Nezval'i, bir yandan Çek dilini iyi bilen aile ortamı, öte yandan da ırmakları, ormanları ve sonsuz yeşil otlaklarıyla Moravya doğası şiire yöneltmiş olmalı. Bu yıllarda şa-

irin iç dünyası o denli şiirle dolmuş olmalı ki, yirmi yaşında başladığı şiirsel üretimi hiç aralıksız sürdü.

1920'lerde yeni bağımsızlığına kavuşan Çekoslovakya, kültür yaşamında da güçlü bir ivme kazandı. Bir yandan Rusya'da gerçekleşen 1917 Ekim Devrimi, öte yandan Avrupa şiirinde Apollinaire ve Dadacılık deneyleri Çek şairlerini derinden etkiledi. Bu yıllarda Nezval'in öbür büyük çağdaş Çek ozanı Jaroslav Seifert ile birlikte öncülük ettiği "Poetizm" (Şiircilik) akımı, gerçekliğin, kendiliğinden şiire ve mutluluk duygusuna dönüşebileceğini savunuyordu.

Nezval'in 1920'lerde, yani henüz yirmili yaşlarda yazdığı şiirlerine baktığımızda, ülkesinin doğası ve folkloru yanında Hindistan ve Mağrip'e dek uzanan bir coğrafyanın da doğası ve folklorundan yararlandığını; bunun yanında savaş karşıtlığı gibi son derece net olmayı gerektiren siyasal bir tavrı da açıkça görmekteyiz. Zengin bir düşgücünün yanı sıra, tat, koku, ses ve renge olan duyarlık, şiirlerinin belirgin özellikleri arasındadır. Ona göre gerçek sanat, sıradan insanların hem eğlendirilip hem de eğitilebilecekleri bir fantezi dünyasının oluşturulmasıyla gerçekleşebilecektir.

Ünlü mucit Edison'un yaşamından yola çıkarak, henüz yirmi yedi yaşındayken yazdığı "Edison" adlı uzun şiiri, hayal ve imge gücünün genişliğini göstermesi bakımından ilginçtir. Hiç görmediği bir ülkenin ve insanın şiirini, modern dünyaya duyduğu güvenle başarıyla yazabilmiştir.

"Zamanın İşaretleri" dünyaya, insanlara, şiire mesajıdır şairin

Dünyayı yeni yeni anlamaya başlamışsın
Okul salonunun hastane salonu oluşunu
( )
Sen, her yerde gerçek insan özünü arıyorsun
( )
Şiirlerini yazmaya geri dön
En küçük türkü bile bir buluştur

Yüz kez sınırı yeniden aşmak zorunda kalmadın mı
Onun karmaşasını bir uyak içinde yoğunlaştırmak için
Kim bilir ne dumanlar ciğerlerini tıka basa doldurdu
Senin kısa türküne girmeden önce
Şiirin son haline gelmeden önce
Ne çok düş kırıklığı, bölümler ve kitaplar
Sözcüklerin bir öpücük diyebilmesi için gerekli.

1930'lara geldiğinde Nezval'in şiiri çoktan nitelik ve nicelik olarak evrensel ölçülere ulaşmıştı. Aslında Gerçeküstücülüğe pek de gereksinimi yoktu. Ancak 1933'de Paris'e yaptığı yolculuk ve burada André Breton'la tanışması, Gerçeküstücülüğü benimsemesine ve Çekoslovakya'ya taşımasına neden oldu. Prag'ın yanı sıra Paris, ikinci bir başkent gibi şiirine girdi. Nezval'in Gerçeküstücülüğü de, Fransız şairlerininkinden oldukça farklıydı. Neredeyse Gerçeküstücü yöntemle daha da gerçekçi şiirler yazıyordu. Yaklaşan savaşın ayak sesleri altında, başka türlü davranabilmek de pek olası değildi.

Aslında Gerçeküstücülük, Nezval'in şiirini, XX. yüzyılın öbür büyük şairleriyle koşut kılmasının başlangıcıdır. Ardından gelen savaş yıllarında tüm dünya şiiri, barış ve özgürlük için neredeyse tek bir ses oldu. Nezval, 1939'da *Tarihsel Tablo*'yu yazarken Nâzım Hikmet'in Bursa Cezaevi'nde *Memleketimden İnsan Manzaraları*'na başlamış olması yalnızca bir rastlantı değildir.

Savaş sonrasında dünyanın başını ABD ve SSCB'nin çektiği iki kutuplu gerginlik ortamına girmesiyle sanatçılar için de barışın korunması, birinci derecedeki önemini sürdürdü. Nezval bu dönemde bir yandan barış için çaba gösterirken -1950'de yayımlanan "Barış Türküsü" tüm dünyada yankılandı-; öte yandan da sosyalist ülkelerde iktidardaki bürokratik anlayışın sanata sekter yaklaşımları sonucu ortaya çıkan çekişmelerle de uğraşmak zorunda kaldı. 1945'de başladığı Kültür ve Enformasyon Bakanlığı'na bağlı Sinema Sanatları Bölüm Başkanlığı görevinden 1951'de ayrılarak, köyüne dönüp, buradan

dünyaya yeniden bakmayı denemesi, bu çelişkilerden duyduğu rahatsızlığın sonucu olsa gerek. Gerçekten de 1920 ve 1930'lu yılların o başdöndürücü hareketlilikteki sanat olaylarını ve canlı tartışmalarını yaşamış, Gerçeküstücülük gibi hiçbir sınır ve kural tanımayan tam bir özgürlük anlayışını benimsemiş bir sanatçının, kendi dünya görüşüne uygun da olsa, bürokratik bir devlet yapısının kurallarını benimseyip ona göre davranması beklenemezdi. Her konumda ister istemez yaratıcılığın ön koşulu olan özgürlüğünü arayacaktı.

1950'ler sosyalist ülkelerin girişimiyle aydınların barış savaşımlarında ön saflarda oldukları yıllardır. Nezval, bu yıllarda önceden tanıdığı pek çok Avrupalı aydının yanı sıra, dünyanın dört bir yanından aydınlarla tanışır, dost olur. Nâzım Hikmet de bunlardan biridir. Bu kitapta Nezval'in aynı adlı şiirini okuyacağınız "Üç Zambak Oteli"nden Nâzım da "Bazı Anılar" adlı şiirinde söz eder.

Gezdim Üç Zambak Oteli'ni.
Çek şairi dostum Nezval'e göre
burda ihtiyar Göte, bir yazı masasında
sabahlamış kaç kere.
Kaç kere, masaya eğilen başını
yaz şafakları okşamış usulcacık, arkadan.
Hangi yılda?
Nezval bunu kesinlikle bilmiyor.
1805'te, diyor,
yok 1800,
belki 1808'de.
Başka bir tarihi ama
günü gününe hatırlıyoruz ikimiz de.
Sırtı beyaz haçlı tanklar
geçti Üç Zambak Oteli'ni,
ve üst katta bir masa devrildi sarsıntıdan.

Nezval, ilk şiirlerinden son yazdıklarına dek, yapıtlarında ve yü-

reğinde ülkesinin çiçeklerini, ağaçlarını, kuşlarını, hayvanlarını, yüzlerini, güzelliğini ve umutlarını canlı bir biçimde korumayı başardı. Ellinci yaş günü kutlanırken Eluard, kendisini şu sözlerle selamlıyordu

"Sen herkesten daha fazla hayatın bir hazine olduğunu biliyorsun ve hayatı aşk ve coşku ile dolu dolu yaşadın. Böylece, şairlerin en zengini, arkadaşlarımın da en cömertisin. Seni selamlarken aynı zamanda hayatı ve zenginleştirdiğin tüm insanlar için değerli olan o güzel Çekoslovakya'yı selamlıyorum."

Elinizdeki kitapla, XX. yüzyılın en önemli şairlerinden Vitezslav Nezval ilk kez Türkçe'de, okurlara kapsamlı sayılabilecek bir derlemeyle ulaşıyor. Bu kitabı hazırlarken seçtiğim şiirlerin şairin tüm dönemlerinden örnekler oluşturmasına özen gösterdim. Son derece verimli bir şair olan Nezval'in sayıları otuzun üzerinde olan bütün yapıtları göz önüne alındığında, Türkçe'ye aktarılan kısmının bu büyük yaratı toplamının oldukça küçük bir parçası olduğu görülecektir.

Turgay Fişekçi 1994

VITEZSLAV NEZVAL*

Bundan böyle V. Nezval'in çağımızın en büyük şairlerinden biri olduğunu açıklamak ve bunu yinelemek önemli bir saptama olarak önümüzde duruyor.

Dahası, dünyanın bütün kadın ve erkeklerinin önemli bir bölümü için ve şiiri seven herkes için Çek dilinin, gezegenimizde konuşulan en zengin ve inceliklerle dolu dillerden biri olan bu dilin Nezval'in ürünlerini tanımak için bir engel olduğunu düşünebiliriz. Ama Nezval'in şiirinin gücü ve ışıltısı o denli büyük ki çeviriyi zorunlu kılmakta.

Sonunda bu büyük şair bize yaklaşıyor; onu işitebilir, anlayabilir ve sevebiliriz. Aslında onu şöyle tanıtmak daha uygun düşebilir: "Sonsuzluk onu değiştiriyor." Ne yazık ki... Çünkü Nezval, Fransız okurların kendisine sunmak zorunda oldukları ve hiçbir zaman da sunmaktan vazgeçmeyecekleri yakınlık ve kucak açmayı göremeden öldü.

Nezval, daha çocukluğunda alınyazısını seçmiş ve kabullenmişti. Yaşamayı öğrendiği andan başlayarak şair olduğunu anladı ve daha sonra da şair olmaktan başka bir şey istemedi. Tüm yaşamı boyunca dünyayı her gün bir çocuk gibi yeniden keşfeden bir insan olarak yaşamayı ilke edindi. Hiçbir zaman erişkinlerin ve yaşlıların önyargılarını, taraf tutmalarını, yalanlarını kabul etmedi. Nezval'i benim gibi; dünyanın yollarını arşınlarken, kentlerin karanlıklarında ve yollarında samanyo-

lunun yörüngesini izlerken, yıldızların mesajlarını dinlerken tanıyanlar da, bunların tersini söylemeyeceklerdir. Bu son derece nadir ve değerli olan, yanlış olarak da adına naiflik denen ve uzun yıllar ressam Gümrükçü Henri Rousseau'ya yakıştırılan yetiye sahipti. Tabii Nezval'in pek çok şiir okuduğu, yalnızca Çek şairlerini değil, Rus, Alman, İngiliz, İspanyol ve özellikle de Fransız Mallarmé ve Rimbaud gibi çevirilerini yaptığı şairleri ve Guillaume Apollinaire'i okuduğu hiçbir zaman akıldan çıkarılamaz. Garip bir belleği vardı. Şairlere özgü olan belleği, her şeyden önce anılarını seçmeyi ve bunları hiçbir şekilde silinmeyecek biçimde korumasını sağlıyordu. Nezval'in gerçek kişiliği tanımlanmaya girişildiğinde onun dış görünüşünün ve davranış biçiminin ortaya koyduğu ölçüde yalın olmadığı anlaşılır. Gerçekten de gülümseyişi her zaman için keyifli olduğunu gösterirdi. Buna karşın şiirlerinin büyük bölümünde bir tür melankoli hatta umutsuz denebilecek bir hüzün yer alırdı.

Nezval'den geriye kalan izleri yakalayabilmek için arkadaşlarına ve kendi kuşağının şairlerine tanıttığı kişiliğini anımsamak gerekir. Onu hiç de nedensiz olmayarak bir "düş görücü" olarak kabul ediyorlardı, yani çoğu zaman insanların önemsemediği her şeye sürekli biçimde dikkat eden bir kişi olarak görüyorlardı. Yıldızlara gülerdi, mırıltılara ve yankılara kulak kabartırdı, pırıltıları izlerdi, kendilerinin adlandırılmasını istemeyen varlıklarla konuşurdu. Günlük hayatın alışılmadık olarak adlandırdığı her şeyi keşfederdi. Bilinmeyen bir evreni dolaşan bir kâşif gibiydi. Bir yerde durduğunda onu çeviren her şey ilk bakışta, ona olağanüstü gibi gelirdi; büyük bir aşkla sevdiği bulutlardan, ağaçların tomurcuklarına dek her şey. Rastladığı kadınlara ve erkeklere büyük bir hayranlıkla yaklaşır ve kendisini duygulandıran ve kimi zaman da gözünü kamaştıran kadınlara olan ilgisini hiç saklamazdı. Nezval, sevecenlik karşısında kendisini koruyamazdı ama yine de duygusallık içinde kendini yitirmeye de hiçbir zaman izin vermezdi. Berrak bir yakınlık duygusu vardı, ayrıca gözünün kamaşmasından da korkmazdı; hatta belki de böylesi baş dönmeler, kendinden geçmeler arıyordu da denebilir. Hayatın içersinde, dudaklarında bir gü-

lümseme ya da gözlerinde yaşlarla ilerler, düşler ve anılar biriktirir ama kimi zaman da geleceği öngörmek için dururdu.

Böylesi uyanık ve aralıksız düş görme iradesi ve her an tetikteki dikkat ve bellek onun görüntülerden, yankılardan, ışıltılardan ve aynı zamanda heyecanla ya da öngörüyle elde edilmiş buluşlarından ya da yazılmış sözcüklerden oluşan bir hazine biriktirmesini sağlamıştı. İşte bu hazinenin içersinden önce kendi kendine mırıldanarak, daha sonra kimseden gizlemediği bir zevkle arkadaşlarına okuduğu şiirleri bu hazineden çektikleriyle süslerdi. Nezval'in her zaman, bütün büyük şairler gibi yalnızca bir falcı değil, aynı zamanda bir öngörücü olduğunu da anımsamak gerekir.

Buraya dek söylenenlere bakarak Nezval'in sanıldığı kadar kolay tanımlanabilir bir kişilik olmadığını da açıklamanın zamanı geldi. Gerçekten de o büyük bir virtüözdü ve tekniğinin de mükemmel bir kesinlik taşıdığını unutmamamız gerek. Şiirlerinin biçimi ve dilin incelikleri üzerinde çok çalışmıştı. Hatta onun kurnaz olduğu bile söylenebilir.

Öte yandan Nezval'in büyük bir humour gücü vardı ama bunu ortaya koymamaya dikkat ediyordu. Nezval'in bu yetisi unutulursa, şiirinin önemli bir bölümü yanlış anlaşılma tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Öncelikle Nezval'in yapıtlarındaki büyük çeşitlilik gün ışığına çıkartılmalıdır. Daha önce de belirtildiği gibi bu çeşitlilik onun şiirsel özelliklerinden biridir. En uçarısından en ağırına dek hiçbir konu, hiçbir tema ya da hiçbir telmihi kendisine yasaklamaz. Onun yürekliliği, Nezval'in şiiri özgürlüğüne kavuşturmak isteyen önde gelen şairlerden biri olduğunu bilmeyen bir okuyucu için aşırı, hatta altüst edici olabilir. Bu özgürlük iradesi, edebi yaşantısının başlangıcında onun kendi kendisinden istediği ve bunun için her zaman mücadele etmeye hazır olduğu bir düşünce, bir istek halindeydi. Nezval, ateşli, hatta denilebilir ki doğal bir devrimciydi. Ses uyumunun kimi zaman oldukça katı olabilen kurallarını kabul etse de onları yenilemekten hiçbir zaman vazgeçmedi. Bu yeti ve iradenin en açık örneklerini Nezval'in çizdiği görüntülerde aramak gerekir.

Günümüzün hiçbir şairi, görüntülerin seçiminde ve keşfindeki gözüpekliği Nezval denli gösterememiştir. Bu gözüpekliği esinlerini tanımaktaki kesinliğe borçluydu. Esininin kendisine yazdırdığı şeyi ilk bakışta kabul etmeyi biliyordu ve en aşırı şeyleri bile duraksamadan benimsiyordu. Nezval, sözcüğün en güçlü anlamında bir mucitti. Şiirlerini okurken ve yeniden okurken, şairin bize sunduğu görüntü dizilerinin birbirini izlemelerinin o inanılmaz zenginliğinden gözlerimiz kamaşır. Böyle bakınca olağanüstü bir zenginliğe sahip olduğu görülür.

Şiirlerinin biçimine gelince; gelişiminin görece yavaş olduğunu belirtmek gerekir. Başlangıçtaki kimi şiirleri için Nezval, oldukça katı ses uyumu ve dize tekniği uygulamıştır. Bu kurallarını ustalıkla esnetmeyi bilse de kendisini özgür duyumsamak isteyen şair gerçek büyüklüğüne, bütün kısıtlamalardan arındığında ve tüm komplekslerinden arınmış bir lirizmi seçmek için kendinden yeterince emin olduğunda erişmiştir

Gerçekten de Nezval, büyük bir lirik şairdi ama şunu da eklemek gerekir ki modern bir lirik şairdi; yani çağını anlayabilme ve yüceltebilme ayrıcalığına erişmiş bir şairdi. Yazdıklarının ona yüklediği anıları yadsımayarak Nezval'in gerçek bir XX. yüzyıl mitolojisini, zamanımızın simgelerini yarattığını söyleyebiliriz. Bunlar sadece zamanımızın aksesuarları olarak adlandırabileceğimiz ve Nezval'in gün ışığına çıkardığı dekorlar ya da manzaralar değildir. Nezval aynı zamanda kimin günümüz insanı, kimin geleceğin insanı olduğunu ayırt edebilmiştir. Nezval'in iyimserliğinin ona, buluşlarına doğru ilerlemesinde büyük yardımı olduğu kesindir. Hiçbir zaman araştırmaktan ve yeni şeyler yaratmaktan vazgeçmedi. Okurlarca en güzelleri ve en ateşlileri olarak tanımlanan son şiirleri oldukça inandırıcıdır. Sürekli keşfetmeyi severdi. Yeni olan her şey onu baştan çıkartırdı ama gerçek ve sahte "yeni"yi ayırt etmeyi de her zaman başarırdı. Mayakovski'nin üzerindeki kuşku götürmez etkisi, kendini bırakmadan arayışlarını sürdürmesi konusunda onu kışkırtırdı. Ülkesinin şairlerinin onu öncü bir devrimci olarak kabul etmesi nedensiz değildi.

Nezval, kendisini etkilemiş hatta uyarmış olan kaynaklarından hiçbir zaman tümüyle kopmadı. Dikkatli bir okur, adım adım onun özgürlüğe kavuşma evrelerini ve sonunda bence yazdığı en güzel şiirler olan ve onun dehasının en özgün tanıkları olarak kalacak olan son şiirlerindeki o ışıltılı gelişmeye dek ilerlemesini izleyebilir.

Şair Nezval'in tanımlanması, yapıtlarındaki derin insancıllık yönünü ortaya koymazsak tamamlanmamış olur. Tekniğe olan ilgisine ve şiir tutkusuna karşın Nezval, hiçbir zaman fildişi bir kuleye kapanmayı istemedi. Her zaman için güçlü bir biçimde, sadece yoldaş olarak değil, aynı zamanda kardeş olarak nitelediği insanların kaderleriyle de ilgilendi. Devrim için mücadele edenlerle dayanışma içinde olup birçok şiirinde bu dayanışmayı inceledi ve bu mücadeleyi yüceltti. Ülkelerini özgürlüğe kavuşturan kadın ve erkeklerden esinlendi ve şiirlerinin en heyecan verici olanlarından birini de Vancura'nın zaferi için yazdı. En baskın niteliklerinden biri olan alçakgönüllülükle, baskı altındaki, işkence gören, büyük acılar çeken insanların yazgılarıyla ilgilendi ve tarihinin en trajik devrelerinde halkının acısını ortaya koymayı bildi. Kavga arkadaşlarının kahramanlıklarını da gösterişçi olmaksızın gerçek bir şairin ayrıcalıklarından olan incelik ve sezgiyle anlatmayı bildi. Nezval'in kendi ülkesinde sözcüğün gerçek anlamıyla popüler bir şair haline gelmesi son derece doğaldı. Bu niteliğin ona verdiği hakları tartışmaksızın Nezval'in ününün Çekoslovakya Cumhuriyeti'nin sınırlarını aştığını söylemek gerekir. O, tartışmasız, evrensel bir şairdir.

Bu tip bir girişimin önemli zorluklarına karşın Nezval'in en güzel şiirlerinin Fransızca'ya çevrilmesi, çevirilerinin yayımlanması çok önemli ve gereklidir. Çevrilen şiirlerin kaçınılmaz olarak güçlerinden bir bölümünü yitirdikleri tartışılamayacak denli kesindir. "Yağmur Parmaklı Prag" gibi otantik şiirleri olan şairin şiirlerinin başka bir dile çevrildiklerinde güçlerinden ve büyüklüklerinden çok az şey yitirdikleri de kanıtlarıyla ortadadır Bu girişimin böyle başarılı bir sonuç vermesinden dolayı da sevinmek gerekir.

Bundan böyle Nezval'in yapıtları yeni bir yazgıya doğru ilerleyeceklerdir. Bu deneyimle Nezval gibi büyük bir şairin Fransız arkadaşlarının kendisine göstèrdikleri güveni hakettiği de anlaşılacaktır.

PHILIPPE SOUPAULT

(Çeviren: Fatma Fişekçi)

* *Yağmur Parmaklı Prag* adlı kitabın Fransızca baskısı için yazılan önsöz.

1922-1934

AŞK

Gün yaş döker.. Çiseler çayırın üzerine
Oğlanlar ve kızlar bağlamaya giderler ot demetlerini
Dönmezler geri

Çayır yeşildir gözler mavi
gözler tıpkı bir tutam menekşe demeti
Oğlanlar ve kızlar sarmaş dolaş
Aşar başlarını menekşenin mavisi

Aşkla ve orakla yaşamak zor gelir bize
Aşkı yaralar keskindir orak
Çanın sesi duyulunca avlularda
Gözlerin bunca güzelliği kalmayacak

Er geç saat gelecek
gecenin içinde solan peygamber çiçekleri için
gelecek mutluluk saati
Küçük bir çocuk kaldırır başını yastığından
anne tutsaktır aynanın içinde

Acıdan ve güzellikten çatlar
acıdan çiçeklenir güzellik
Gökyüzü yıldızlarla dolu püskürtme
Gül rengi bulutlar döner otlamaya çayırda

Gece yaş döker çiseler çayırın üzerinde
Oğlanlar ve kızlar otların arasında öpüşmeye gitmişlerdi
Sabah çocukları açacak onlara kapıları
Döner mi oğlanlarla kızlar
Dönmezler geri

Eray Canberk
(Köprü)

ÇEK TÜRKÜSÜ

Köyün gençleri
Köy meydanı çepeçevre çınlayınca
Gündüz duasının sesinde
Ve
Kavakların gürültüsünde
Köyün gençleri köprüde şarkı söylüyor
Akordeon
Irmak
Ve
Yıldızlar
Gümüş gözleriyle
Tek bir sese dönüşüyorlar

Çocukluk aşklarımızın bu naif türküsü
Acımızı hafifletiyor
Çalılıklardaki bir ispinoz türküsünün
Bizi teselli ettiği gibi.

(Köprü)

SIVACILAR

Anne-babama ve kız kardeşime

Kentten güneye giden yol üzerinde
Sıvacılar gidiyor
Sekiz gün içinde Meryem Bayramı
Süpürmek, temizlemek ve beyazlatmak gerek

Kutsal Bakire kilisesinin karşısında
Seher yıldızı gibi parlayacak yüzü
Sağır bir yaşlı gibi Donatus Çanı
Koyun yerine evlerden oluşan sürüyü güdecek

Sıvacılar, bu çalışkan çocuklar
Sepetlerinin içindekileri sergilere boşaltacaklar
Patroniçenin veda öpücüklerini beklerken
Kabarede mekanik piyanonun sesiyle dans edecekler

(Pantomim)

ŞEKERLİ BALAD

Ayakkabıcı Konstantin, döşemecisi ve Berte
Panayıra gidiyorlar pazar günü
Sevgilisi ona kurabiyeler armağan edecek
Ardından Konstantin bir taşın ardına gizlenecek

Geçerlerken ayakkabıcı
Bir bayılma numarasıyla hendeğe düşecek
Onu görenler
İşte aşkın öldürdüğü biri daha diyecek

Bu sırada onun saf ruhu
İsa'nın çevresinde uçuşup
Sandaletlerinin üzerine konacak

Berte ile döşemeci Rudolf
Onu bahçenin ucunda
Şebboyların dibine gömecekler

(Pantomim)

ALFABE

A
Sen küçük bir kulübe olacaksın
(Ey palmiyeler, ekvatoru Vıltava'ya taşıyın)
Sümüklü böceğin boynuzları onun küçük eveciği
İnsan başını nereye dayayacağını bilmiyor

B
Portakal ağacının meyvesi, zayıf, süt ışığı veren fener
Annenin yeni doğan çocuğunu coşturduğu

B
A B C'nin ikinci harfi ve
Sevilen bir kadının göğüslerinin görüntüsü

C
Suların aynasında bir ay gibi parla
Hadi artık bat, ışığını söndür yaşlı ay
Gondolcuların şarkıları bitti
Haydi ilerle Amerika kaptanı

g
"g"de izin verin de göreyim
Fairbanks'ın o yumuşak esnek laso* kemendini
Mandalar sürü halinde kırlarda uluyor
Ben de bir Arjantin bifteği yiyorum

*laso Güney Amerika kovboylarının kullandığı kement. Ç.N.

N
Tepeden tırnağa âşık
Sevgilisine aşkla bağlı
Ama aşk kırılgandır, Kırılgan
N harfinin ortasındaki o çizgi gibi.

R R
R
Trampetler çalmaya başladı
Üç kavis ve dört suyla

S
Kara Hindistan'da adı John olan
Bir yılan oynatıcısı yaşıyordu
Sevgilisi yılanlarla danseden Elis
Onu ısırdı ve o frengiden öldü

X
Bir engerek yılanının kafasında Caïn'in işaretidir
X, sonsuzluk ve seni zehirleyen ağu

Y
Çocuk oyuncağından başka bir şey değilsin
Mavi masallarımız mitralyözler doğuruyor
Yine de eski zamanlarda bir sapanla
Davut Golyat'ı öldürdü

(Pantomim)

YABAN AŞK

Uzak Güney'de Mağrip ülkesinde
Çiçekler içinde tropikal bir vaha
Burada yeşeren kum gülü
Bu siyah güldü sevgilim

Palmiyeye usulca yaklaşarak
Olabilecek en eski şarkıyı söylüyor
Gözleriyle de geceleyin sahrada
Yol alan çöl damarlarını izliyor

Yavaşça uzun altın saçlarını tarıyor
Dişi kaplanların en büyüğü ile
Mehtapla konuşuyor ve hatırlıyor
Sürekli hatırlıyor

— Uzak bir ülkenin yabancısını seviyorum
Onun güzel bakiresiyim
Kuştan bir lir memelerimin üzerinde
Onun şairi olduğu ülke soğuk

O değişken renkli vahşi sinek kuşlarını sever
Hani şu resimli kitaplarda görülenlerden
O bir devrimcidir yumuşak incirleri sever
Ve aşkı düşünür

Onun yabanıl şiirleri
Yoksulları daha çok etkiler
Onlar da benim ateşli vahamın
Şiirini severler

(Pantomim)

SAVSÖZ

Ben oyunu Devrim'den yana kullanıyorum
(Ben, mutluluğun ölümcül gereksinimini duyanlardanım)
İnsafsız beyinlere, daha çok zenginlik biriktirenlere
Ve hayatı yokedenlere karşı

Onların güçlerini ellerinden alın
Ordulara kimse altın veremesin diye
Denetleyin

Ben, mutluluğun ölümcül gereksinimini duyanlardanım
Hayatın o yalın dinginliğini tanıdım
Ve yaşama hakkımı istiyorum

Bu nedenle oyunu Devrim'in simgesine kullandım
Hayatımı yaşama hakkım için

(Küçük Gül Bahçesi)

TÜNEL

Mezarcılar toprağı kazdılar
Senin seher diye adlandırdığın kıyıya dek
Karanlık tünelden geçiyorum
Öldürmüş olduğum sen, sen aşkıma doğru

Gölgelerde cehennem treninin tarifelerini karıştırıyorum
Ey koruda gezinenler
Bin kez selamlayın
Ayrıldığım bu evreni. Bana acıyın

(Mezartaşı Yazıtları)

MORAVYA

MORAVYA. Bir köy hanı
Yeşil ağaçlı
Davul, trompet, akordeon
Dolaşan atlılar evlerine geri dönüyor

Ağaca asılı bir gömlek
İzlenimci eriyen renklerini karıştırıyor
Çiçeklenmiş bir elma ağacının gölgesinde
İşte Moravya, uysal koyun

(Mezartaşı Yazıtları)

BELVÉDÈRE

Kafasında tavus kuşu tüylerinden bir şapka
Bir avcı nöbete gidiyor.
Bu ünlü Belvédère Şatosu'dur.
İtalyan üniformasıyla bir subay

Güneşin çam korularını altınlaştırdığı
Uzak vatanını düşünür.
Ve çamurlu ayaklarının altında
Prag'ın renkli kartpostalı uzanır.

(Mezartaşı Yazıtları)

PETRİN

Büyülü bir kutudan çıkmış
Bir grup asker arabaya biniyor
Petrin'in güzel kulesi altında
Org, yürekleri parçalayan bir hava çalıyor

Parmaklığın ardında genç bir kız
Bütün gün orada, çırılçıplak
Bu nedenle Prag
Arkasına döndükçe onu görüyor

(Mezartaşı Yazıtları)

EDİSON'DAN PARÇALAR

Hayatta bir kısır döngü içinde amaçsızca dolaşıyoruz
Bir zamanlar New York sokaklarında bir serüvenci
yürüyordu
Bir mayıs öğleden sonrası ılık güneşin altında
Sessiz yolcu Broadway'de durdu
West Union Telegraph sarayının önünde
Burada bir elektrik plakası vızıldamaktaydı
Bu insan bir işportacı ve aynı zamanda bir mucitti

Binlerce mucite şans gülmedi
Yıldızların yörüngesini değiştiremediler
Ve binlerce insan sakin yaşamayı bildiler
Laboratuvara kapanabilmek için gereken
Sadece iş ve enerji değildir
Bu da tıpkı denizlere koşmak gibi bir serüvendir
Bakınız binlerce insan nasıl da sakin yaşıyor
Hayır, çalışmanın burada yeri yok, gereken büyüdür

Ey yeniden yaşamak ve hayallerin peşinde koşmak
Bir gün Pennsylvanya gecesini gördünüz
Ve Baker'ın yerinde ark lambasını
Hüzün sizi sarmaktaydı, dün beni sardığı gibi
Romanımın son sözcüğünde
Tıpkı bir ip cambazı gibi tehlikeyi atlatan
Tıpkı bir anne gibi, çocuğu dünyaya getiren
Tıpkı bir balıkçı gibi, dolu bir ağ çeken
Tıpkı bir âşık gibi o yumuşak zevkten sonra
Tıpkı atlılar gibi, savaşlardan dönen

Tıpkı toprak gibi, bağbozumlarından sonra
Tıpkı bir yıldız gibi, tan vakti sönen
Tıpkı bir insan gibi, aniden gölgesini yitiren
Tıpkı bir tanrı gibi, gülü, geceyi ve banotunu yaratan
Tıpkı bir tanrı gibi, sürekli yeni sözcükler söyleyen
Tıpkı bir tanrı gibi, yaratmaktan vazgeçemeyen
Nefesiyle yeni kadehleri üfleyen
Ve yağmur suyuyla ovalara düşen

Bizi parçalayandan güzel bilmem ki ne kaldı?
Cesaret, yaşama sevinci ve ölüm

Aynı yıl ekim başında bir akşam
Mektuplarınız ve hediyeleriniz arasında
Hüzünlü, sert adımlarla ünlü Menlo Park'taki
Laboratuvarınızı arşınlamaktaydınız
Her zamanki gibi parmaklarınızla çark yapmaktaydınız
Düşünüz içinde yitmiş olarak

Ve bir karbon teliyle, düşünmeksizin
Bizi uyanık tutan gecelerimizin kuşunu yoğurduğunuz
zaman
Şu gölgeleri avlayan karabasanların sıkıntısı
Düş gören gezintilerin parlayan yarasası
Büyük kapıların tabelalarının üzerinde süzülen melek
Lokantaların, kahvehanelerin ve gece kulüplerinin pembesi
Bulvarların karanlığını aydınlatan fıskıyeler
Başkentlerin köprülerinin üzerindeki ışık dizileri
Sokakları arşınlayan orospuların haleleri
Buharlı gemilerin bacalarının üzerindeki taçlar
Yükseklerden, katlardan inen gözyaşları;
Onu bir gömütün gözyaşlarını içtiği gibi içen kentin üzerine

Kubbelerin üzerindeki şu mumyalar üzerine
Ölü ruhları canlandıran dumanlı kahvelerin üzerine
Şarapların aynasına, onların sonsuz soğukluğunun üzerine
Miyasmaların buharlaştığı gömüt kentin üzerine
Ve ruhumun üzerine, ey akortsuz gitar, onun üzerine
Çalıyorum ve ışıklar, düşler ve aşk dilenerek ağlıyorum
Bir ortaçağ şairinin tutkusuyla maskemi değiştirerek
Ben, Balmoral adlı zevk kentinin dolaşan kralı, prensiyim
Orada benim düşüm her zaman ünlü kapıyı çalar
Hastaların ve tutsakların kara nefreti içersinde
Ben hain, hafif ve güzel kadınların ayyaşıyım
Zevk ve kanlı köpüklerin ayyaşı
Acımasız olanın, parçalayan ve kovalayanın ayyaşıyım
Terörün, acının ayyaşı, hayatın ve ölümün ayyaşı

Yaşamlarımız bizi gülme gibi teselli ediyor
Bir gece kitaplarımın yığını üzerine eğilmiş
Bir gazetenin keskin kokusu içinde boğulmuş
Aniden karı ve Edison'un büyük bir portresini gördüm
Geceyarısıydı, şubatın sonunda bir gün
Kendimi, kendimle konuşur yakaladım
Sert bir şarapla sarhoş gibi
Görülmeyen gölgemle konuştum

Bir şarkının nakaratı monoton bir tonla yineleniyordu
El yordamıyla balkonun kapısına ulaştım
Uzakta ışıklar deniz gibi titriyordu
Yataklarında boğulmuş uykucuların üzerini örterek
Gece bir kır gibi titremekteydi
Yıldızların topçu ateşleri altında

Bizi parçalayandan bilmem ki güzel ne kaldı
Acının ve hayatın unutuluşu ve ölüm

Bir arkadaşım ne çok insan burada kendi halinde yaşıyor
Hayır, çalışma değil, şiir
Ah, yine düşlerde beyaz zambaklar toplamak
Yine Cáfe Slavia'ya gitmek
Yine her gün acı kahve içmek
Yine hüzünlenmek, hüzünle boyun eğmek
Yine uyuyamamak, yarına ait hiçbir şey bilememek
Elinin altına düşen her şeyi yakmak yakmak
Yine boğucu ağlama gürültülerini işitmek
Ey tehlikelerle oynayan, yine gölgeni sürüklemek

Ve yaşamlarımız, gece de gündüz de aynı

Hoşça kalın yıldızlar, kuşlar, kadınların dudakları
Hoşça kal, ey çiçekli akdiken ağacının altındaki ölü
Hoşça kal, elveda, hoşça kal, elveda
Hoşça kal, iyi geceler, iyi günler
İyi geceler
Tatlı rüyalar

(Edison)

ZAMANIN İŞARETLERİ'NDEN PARÇALAR

Edison öldü. Başkaları da ölecekler
Ama yaşam sürüyor Ölüm onu gölgelemiyor
Birinden geçiyor öbüründe yeniden doğmak için
Ölüm miti boşuna saflık
Günler akıp gidecek, aylar, yıllar ve haftalar

Şiirlerini yazmaya geri dön
En küçük türkü bile bir buluştur
Yüz kez sınırı yeniden aşmak zorunda kalmadın mı
Onun karmaşasını bir uyak içinde yoğunlaştırmak için
Kim bilir ne dumanlar ciğerlerini tıka basa doldurdu
Senin kısa türküne girmeden önce
Şiirin son haline gelmeden önce
Ne çok düş kırıklığı, bölümler ve kitaplar
Sözcüklerin bir öpücük diyebilmesi için gerekli
Uzun günler geçiyor, yeni bir dönem başlıyor
Esin perisine armağanlar getirmeliyim
Her gün biraz ölüyorum ve yeniden yaşıyorum
Her gün giysi değiştiren zamanın giysisini giyerek
Alaycı gözlerle, yılan gözleriyle izlenerek
Cehennemde bana yeniden tuzaklarını uzatıyorlar
Her gün toplarla bombalanarak
Bir Hint fakiri gibi bir noktaya yoğunlaşarak
Seslere ve görüntülere doğru ateş ediyor

Bağışlayın beni geleceğin çalışkan kuşakları
Yaşadığım çağ ölçütlerin değiştiği bir dönem
Savaşların sıtması ona ateş ekiyor
Ve melankoli onu mendiliyle selamlıyor
Başkaldırı onu yiyor, asit kemiriyor
Babil'in kentleri görkemli, kokuşmuş
Benim bu karabasan halimi bağışlayın

14'lü yıllarda üzerinde çocukluğumun göründüğü
O sakin gökkubbenin mücevherini keşfettiğimde
Moravya köyünden bir araba geçiyordu
O an heveslenmiştim ardından gitmeye
Ama ardından zorunlu göç geldi.

Dünyayı yeni yeni anlamaya başlamışsın
Okul salonunun hastane salonu oluşunu
Henüz asker üniformasını çıkarıp atmışsın
Devrim dünyaya uyanıyor
Gönlünde kırılmış ışıkları kurtarıyorsun
Ve aşkının önünde yalnızca nefreti görüyorsun
Bilinçlerin kaba saygısızlığını
Bu nedenle bilinçaltına kaçıyorsun
Orada binlerce masalsı yaratıkla
Tutkun meteorlarla dans ediyor
Bilinmedik maddeleri altına dönüştürerek
Sen, heryerde gerçek insan özünü arıyorsun

Bu yıl ekimin ilk cumasında
Esnek bir uyak elimden düştü
Doğan güneş beni hazırlıksız yakaladı

Uyuyorum, gerisi bir düş

(Camdan Pelerin)

BUNALIM

Bu sözsüz şarkılar, Vıltava söylüyor bunları
Vıltava söylüyor sözlerini buluyorum ben de
Başladı başlayacak av ağlarını atmış gece
Bir Allah şöleninden daha da parıltılı
İşte böyle ölüyordu yıldızlar birbiri ardısıra
Beyaz balıklardan bir pantomim içinde
soluksuz ve hüzünler içinde

Gel tatlı Madelon gel Hedwige gel Clara
Madelon çıkagelmiyor şarkı söylüyor Vıltava

Yamaçlardan geçiriyor hızlı sularını Vıltava
Boğulmuş kadınların üstüne indiriyor sisini gece
Bense hafif notaların sesleri gibi açıyorum onları
Bembeyaz köpüklerle taçlanmış bir dua
İşte böyle ölüyordu kadınlar birbiri ardısıra
Beyaz balıklardan bir pantomim içinde
siyah kralların kucağında
Sözsüz bir romans gibi ve karnavalların
gürültüsü gibi akşamlarda

Gelsenize sizler Thérèse Marie Ninon Clara
Madelon'un geldiği yok şarkı söylüyor Vıltava

Kuyuların dibine geriyor ağlarını gece
Ve sızan bakışı ölü ayın
cüce kukuletasında
Ölmüş yıldızlar gibi ardısıra
Füzelerden bir pantomim içinde
bir inci parıltısı gibi
Sözsüz bir romans gibi yüzyılların
gürültüsü gibi

Sizler gibi sizler gibi tatlı Thérèse Marie Manon Clara
Madelon ortalarda yok şarkı söylüyor Clara

Cemal Süreya
(Zar Oyunu)

ANLATIM BİÇİMİ

Antik Yunan'da kuşkusuz alfabe yoktu
Nerde mürekkep hokkası ve tüy?
Öyle olmasa Homeros, böylesi dokunaklı şarkılar
söyleyemezdi
O güzel sonatçıklar da varolamazdı
Homeros zaferi kana kana içenlerin pîridir
Benim sevdiğim şiir ise alfabeden kaynağını alır
Sadece mutluluğun doruğundayken konuşurum

(Camdan Pelerin)

MAYAKOVSKİ PRAG'DA

Berberler ve papazlar arasında
Çevik bir atlet sanki karaca
Gözde oyunları dizeler
Ve toplu tabanca
İstediği votka içer tıka basa
Sol yumruk sol yumruk sol yumruk havada

Mayakovski Prag'a geldiğinde
Ben bir tiyatrodaydım vestiyerde
Yüksek mevki sahibinin silindir şapkası
Kaldırabilirsen kaldır

Fütürist ya
Kısacık yaşamlarımız örneği
Ve sol bacağı aksayan
Şu gösterişli yaya gibi

Bir şair olarak oldukça fazla ciddiydi görünüşü
Fazlaca tombuldu bir kurbağa için de
Ah bütün bunlar başa gelecekti
Ceket ve nişanlı mayalanmış olaydı aynı fiçi içinde

Utançtandır
Doğar kin
Filler gibi her şeyden tiksinirdi
Gök uzaktı üstelik de tekdüze

Kim olursa olsun çarlistona hayran
Özellikle barlarda
Harlem'de görmüştü bu dansı
Palmiyeleri severdi patatesleri sevdiği kadar

Pencere kepenkleri
Ve Mayakovski öldü
Yalnız kalır kalmaz ağlayandı o
Bilirsin bunu ve bunu ben de bilirim

Nasıl da severiz Prag'ı
Biri çıkıp geldiğinde oradan her defasında
Tavernalar ve darma duman ev işleri
Ve suda yıkanan bir kadın gibi birden bire baştan çıkarıcı
oluveren Vıltava

Uzaklaşıyoruz birbirimizden gecenin içinde
Bir sokağın köşesinde Mayakovski şapkasını sallıyor
Sen başın önde
Geceyi andıran tarifsiz dizelerin içine atıyorsun kendini

Ve Prag cıvıl cıvıldır yeniden
Küçük kasap dükkânındaki sarışınların çekiciliği
Ne kadar güzelmiş de işçi kızlar
Haberimiz bile yokmuş bundan

Yürüyorsun ve konuşuyorsun
Görünümler akıp geçiyor
Güzel ve yıpranmış
Kestane rengi manton gibi

Kenar mahallelerde bir yapı bilirim
Bizimki ona benzer
Şiirin gerçekliğe benzemesi gibi
Ve benzemesi gibi gerçekliğin üvey bacısı şiire

Berberlerle papazlar arasında
Çevik bir atlet sanki karaca
Gözde oyunları dizeler
Ve toplu tabanca

İstediği votka içer tıka basa
Sol yumruk sol yumruk sol yumruk havada

Eray Canberk
(Camdan Pelerin)

YARIN SAVAŞ

Başımıza gelmedik bir bu kalmıştı
Seyirliği gördüm, tüm Prag camlardaydı
Akşam vaktiydi, kaledeydim
Eve varınca ışıkları yakıp dışarı baktım
Görünmeyen uçakların gürültüsü
Petrin tepesi üzerinde bir projektörün ateşi
Çaprazlaşan kılıçlara benzeyen, sonra iki, sonra üç
Sersemletici bir nokta atışların düğümünde horluyor
Ve ardından silah sesleri
Zavallılar için güzel bir seyirlik
Neron, sirk oyunlarıyla daha az güçlü ilerliyordu
Çanların çalacağı ânı beklerken nefes almaya cesaretim yok
Camlara dek kiralanmış bu komedide aktörleri göreceğiz
Hiçbir şey

Evimin üzerinde beklenen başlangıç yerine
Hradchine'in kubbeleri üzerinde ışıkların çarpışması sürüyor
Tıpkı renkli, kısa alevli üç saman gibi
Yıldırım çarpmış kurbanlar yükseklerden düştüler
Bir patlamanın hiç değeri olmayan tek yankısı
İşte tüm kentleri bekleyen
Paris'i, Roma'yı, Londra'yı, İstanbul'u ve hatta seni
güzel Venedik
Her şey yerle bir olduğunda
On milyarder için çılgın bir refah dönemi açılacak
Atış hedefini buldu
Bizim gibi aptallarla rahatsız olmanın anlamı yok
Ne yapacağını bilmeden bakan ve intiharlarını hazırlayan
Üniversitede ustaca tartışmayı
Elenmesi gereken bir aday üstünde tartışmayı
Ve varlığı yaratan düşüncenin safsatasını söylemek
Sen yürek kültürü üstüne ahkâm kesmeyi sürdür
Düsseldorf'un vampiri bir melek

Uçaklara bomba yüklenmesine ve havalandırılmasına
İzin veren diplomatları düşündüğümde
Sadece bir halkı suçlamıyorum
Geniş gönüllü diplomatlar birer çark ama saat bambaşka
Açıkça göremememiz için
Hâlâ şiir yazıyorum
Okullar hâlâ açık
Fabrikalar ve laboratuvarlar çalışıyor
Ve gazeteler çıkıyor bize olup biteni anlatan
Ve sürekli tartışılarak, çene çalınarak zaman yitiriliyor
Hâlâ filmler gösteriliyor, tiyatro binaları yapılıyor ve
heykeller dikiliyor
Işıkların sarhoşluğunda hâlâ zevk alınıyor
Ey gücünün bilincinde olmayan halk
Biz istemezsek milyarları kim alır
Kepeğe karşın ya da çiftçi sabanı devirdiğinde kim açlıktan
ölür
Eğer sen küçük asker, kollarını Napoléon gibi bağlayıp
dursan
Kim gazlarla saldırır
Tetikler üzerindeki işaret parmağını reddedersek kim bizi
tehdit etmeye cesaret edebilir
Ben düşünmemişlerin bilincini uyandırmak istiyorum
Çok geçmeden, bugünden tezi yok
Bu şiiri işyerlerine asınız, makinelerin üzerine yapıştırınız
Yeldeğirmenlerin önüne asınız

Fazla zaman yok!

YAKINDA

Aç kalmadan ve alçalmadan ışıkların ve vitrinlerin
Önünden geçeceğimiz zamanın geldiğini görüyorum

Salamlar, ezmeler, portakallar, şaraplar
Hepsini dizlerine sereceğim

Acılarını ödemek için gereksiz işkencelerimin
Tüm bunlar yeniden ellerimizden geçecek

Sevgili işçi kız, şapka yapma makinası
Artık bana sorma bu elbiselerin fiyatlarını

Kumaşı dokudun, elbiseyi diktin, artık onu giymen kaldı
Gelecekte ayakkabıcı karda çıplak ayak dolaşmayacak

Ve ipek gömlekler bizi rahat ettirecekler
Bu bir söz değil, bundan gerçek bir şey olamaz

Tüm beleşçileri yok ettiğimizde
Sevişeceğiz ve birbirimize dizeler okuyacağız

İşte parazitlerin gebereceği zaman
Dünyayı değiştireceğiz ve yaşamak güzel olacak

(Beş Parmak)

ÂŞIK KADINLAR

Coşkunuzdan bir gökkuşağı yapılırdı
güzel yavuklular
Biri beni bırakır bir başkası gelir aynı güzellikte
o da bırakır gider

Senin bana bıraktığını başkalarına veririm ben
Vltava
pırıldar Ey sen kıskanç kadın geçer ve şarkı
mırıldanırsın
ve çekip gidersin sonra

Üç renkli fiyonga karşılaştırılabilir aşkla
saçlar ağız gözler
Ölür ayak sesleri avlunun yankılanımında
mavi bir gökyüzünü andıran avluda

Ah başkalarının benden istediklerini
veremiyorum sana
Nice geceler boyu aradığım kadın
gelip kapıyı çalsana

Odamda kara bir bayrak dalgalanıyor mağrur
Yüzlerce yeni gökkuşağı ve yeni renkler solsun
Sen gel baştan çıkarıcı kadın

Sen benim maça kızım Ey benim güzel kadınım
Ey Maria
Dinle piyanomun sesini senin içindir çaldığı arya

Fiyongada yalnız bir tek kara kurdela kaldı
bir bez parçası işte
Sen de gittin ötekiler gibi tıpkı
Gittiler hepsi de

Eray Canberk
(Camdan Pelerin)

TÜMSEKLİ ALAN

Aşkım aşkım dünyanın mutluluğu
Herkesin tek bir masa çevresinde
Tek bir alanda oturmasına bağlı olduğu zaman
Buluşacağız

(Dönüş Bileti)

PLM
(Marsilya Treni)

Yorgun bir trende gördüm Marsilya'lı denizcileri
İlk defa bavullar fileler torbalar ortasında
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Kafa tutmakta birinci bahriye cakası bütün
Besbelli kolu sırmalı kaptan olacaklar
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Limana dönüyor bunlar gemilerine kışlalarına
Çakılıp selam durmaya önünde afili kaptanların
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Kimisi şarkı söyler uykusunda kimi dünyayı iplemez
Gördüğüm korsan tayfası mı deniz eşkiyası mı
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Ortalığı dumana vermişler ki bir ağır tütün
Gözgözü görmez olmuş sağnak mı hortum mu
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Tepeden tırnağa dövmeli yaşlısı genci
Bunlar mı onları korur uzun yollarını açar
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Karaya oturmak var mı Denizci güçlü olacak
Yüreklilik konusunda en baskını en utangaç
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Ozan olmasaydım şaşmaz gemici olurdum
Sözcüklerle boğuşmak yerine göğüs verirdim dalgalara
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Gemide isyan mı çıkmış ilk ateş eden benim
Yakışıklı kaptanımın gözlerini çıkaran
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Bu onuncu dörtlüğüm içiniz rahatlasın diye
365 inci karımdan yarın boşanacağım
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

İşte onbirinci dörtlük Alın bu da cabası
Gemiciler aydınlık gelecekler grevlerinize bağlı
Balık sırtı mavi sakal Az bi'şey ürktüm
Denizin eli kulağında Kokusunu taşıyorlar

Attilâ İlhan
(Elveda ve Mendil)

DENİZ

Akdeniz denen deniz selamlarım seni
Küçük bir koyun dibinde keşfettiğimde
sularını zehirli taşmantarı rengindeki
benziyordun Antarktika'nın bitki örtüsüne
Akdeniz denen deniz selamlarım seni

Benim sahte mavi portakalım selamlarım seni
Ey sen ki küfün bizi sarhoş yapar
Tek senin şapkandır ateşten korur bizi
dönencealtı Deniz sırtında yalnız bir mintan var
Benim sahte mavi portakalım selamlarım seni

Serseri tavus kuşu selamlarım seni
Saç lülelerini saman rengine boyayan
alabildiğine sarışın şu güzel kadınlar gibi
perukan lüleleniyor diyedir tafran
Serseri tavus kuşu selamlarım seni

Köpüklenen gökkuşağı selamlarım seni
Kurdelelerde sarılmış zümrüt sepetin
mücevheri gibi olmak istersin
Köprülerini hangi kasırga yıktı küçük kemerlerini
Köpüklenen gökkuşağı selamlarım seni

Ey apak kundak bezleri selamlarım sizi
Unutmabeni tarlalarında hoşumuza gitsin diye
güzel deniz kızlarının çaprazlanan etekleri
Uçurumların garip gözleri firuze
Ey apak kundak bezleri selamlarım sizi

Selamlarım bağışlayıcı umman seni
Bir sevgilinin kaktüsü altına
serilen şu örtüler benzeri
hazla muhabbetle yemek yenir ya orda
Selamlarım bağışlayıcı umman seni

Selamlarım tuzlu su acılığını
Göz yaşları gibisin ve sallarsın beşikte
başını almış giden uysal canavarını
Sen buzdağının görünen bölümüsün elbette
Selamlarım tuzlu su acılığını

Selamlarım kadim Babil dilini
Ve gönlüm razıdır çelişkili gerçeklerine
tek dökümde eritilmiş çan örneği
senin görkemini tınılasın düzmece
Selamlarım kadim Babil dilini

Selamlarım senin güçlü boğa bakışını
ve bedeninin denizaltıyı andıran gecesinde
suların dibinde iyice derinlere gömülmüş saklı
boğa güreşçisi cesaretini de
Selamlarım senin güçlü boğa bakışını

Selamlarım senin şarkı söyleyen güzelim horoz ibiğini
İbiğinin kıyıcı kavgacı kırmızıları
sevinçten ağlayan ve gözleri yaşlı birbirini
tırmalayan çocukları nasıl da büyürler
Selamlarım senin şarkı söyleyen güzelim horoz ibiğini

Selamlarım senin çılgın kral Lear öfkeni
Cordelia'dan vazgeçtindi sen
Ah ben de delirip çıldıracağım günün biri

bu coşkunluk taşkınlık elinden
Selamlarım senin çılgın kral Lear öfkeni

Selamlarım seni duyguların mavi kasırgası
tutkulu duyguların mavi kasırgası düşevi
Kızıl atını doru atını
ta doğduklarından bu yana eğitmeyi kimse beceremedi
Selamlarım seni duyguların mavi kasırgası

Selamlarım sizi mor yaralar
ki saran Âzir'in bedenini
Ölüm sinekleri iğnenizin bizde açtığı
zehirli yaralara şifa vereceğiz biz
Selamlarım sizi mor yaralar

Selamlarım seni havadan yapılma sütun dizisi
Bulutların öfkeli öfkeli dövüştüğü yer
Ah dalmak senin göçebe sürülerinin içine
Senin akrobat trapezinin üstünde sallanmak
Selamlarım seni havadan yapılma sütun dizisi

Selamlarım seni katil maskesi
Öyle iyi oynamayı bilirsin ki kandırıcı oyunlarını
bir ermiş yerine kor kadınlar seni
İyice zalimdin ölmüş kadına karşı
Selamlarım seni katil maskesi

Selamlarım seni baş döndürücü karnaval
İri larvalara dönüştürüp küçükleri
kılık değiştirdin bir balo gecesi için
Hoppalığının sınırı belli mi
Selamlarım seni baş döndürücü karnaval

Selamlarım seni baharatlı ekmek satıcısı yiğit
Senin cambaz tiyatrondaki oyun düşlerin bir anahtarıydı
sanki
Ve çoban kılığındaki kral orda bulurdu oğlunu
Hangi süzgülerden süzdün şerbetlerini
Selamlarım seni baharatlı ekmek satıcısı yiğit

Selamlarım seni Ey kadın oyası
bir halk şenliği için işlenmiş
Giyinik bir afrodit gibi kendinden geçiyor
Ve saçıyorsun vücudunun köpüğünü
Selamlarım seni Ey kadın oyası

Selamlarım seni Ey çılgın kadın deniz
sanrılar yaşayan
Anlasa anlasa bir şair anlar senin tutkularını
sefahat düşkünlüğünü titreyişlerini
Selamlarım seni Ey çılgın kadın deniz

Selamlarım seni Akdeniz denen deniz
Benim imgelem gücüme nasıl verilmişse binlerce göz
senin de hırçın ızdırabına verilmiş
bunu daha iyi anlıyorum gözlerimi kapatınca
Selamlarım seni Akdeniz denen deniz

Eray Canberk
(Elveda ve Mendil)

İYİ GECELER

Akşam yatağa girdiğimde çekildiğinde perdeler
portakal kokulu su son damlasına kadar içildiğinde
geç dönen faytonların ve atların nal seslerini dinliyorum
yoldaki
Her hakkımın elimden alındığı yine bir gün yine
İyi geceler şair bu yitmiş sesi aklında tut
Bütün bu zaman bütün bu aydınlık senin aracılığınla bize
geri verilebilsinler diye
Yoksa ne diye kulak vereyim senin şiirine şair

Eray Canberk
(Elveda ve Mendil)

1936-1938

GÜNLERİN DİŞLERİ ARASINDA

Günlerin dişleri arasında bir gül ışıldar
Gökyüzünün mavi gülü
Bir ya da iki kez yılda
Birçok kez bir hayatta
Işıldar
Tadına doyulmaz uyanışın penceresinde
Özgürlük yoluna karşı
Şenlik günlerinin değirmeniyle birlikte benim sabahçıl
düşüncemin koştuğu yola
Sırtında mintanıyla bir kelebek gibi
Kimseye verilecek hesabı olmaksızın
Dün unutulmuştur
Bir bisikletli geçer
Merkür gibi aydınlık beyaz
Kırlangıçlar derelerin yüzeyine gaga darbeleri vururlar
Baca bir plânör gibi yükselir göğe doğru
Köy balkır panzehir taşı ışıltısıyla
Üzerinden yaban kazlarının geçtiği köy
Özgürlüğe adanmış içli yalın bir türkü gibi
Bunaltıcı düş kara tahtadan kesinlikle silinmiştir
Ve kıskaçları yine de balçığı delip geçiyorsa bir akrep gibi
Bokböceğinin titrek yazısının yazıldığı kaynağa öncelik
vereceğim
Mavi sülfat erir gibi endişesiz
Vicdan azabı olmaksızın
Yonca gibi ciğer dolusu soluyan
Camcının haykırışı gibi saf gökyüzü altında
Esrarlı bir yabancı geliverir
Elinde bir dürbün
Çiçeklenmiş margaritaya çevirdiği yerde

Bütün görünümü mutluluktan titretir
Tavuklar gıdaklar
Ben bir yolculuk hikâyesi okurum
Ve hikâye kahramanı olarak adalardan bir kadına âşık
olurum

Bu bir yerli güzelidir
Boynunda tatlı su kabuklarından gerdanlık taşır
Bakışı engin denizler gibi menekşelenir
Özgürlük üstüne heyecanlı hikâyeler okurum
Yönetirim ayaklanmaları
Arılar başımın üzerinde vızıldarken
Ormana kaçmalarını istesem de

Oyuk bir ağacın içinde yaşamak ne güzeldir
Kraliçesiz
Çiçekten çiçeğe uçmak
Gökyüzünün rengine göre
Hareket edecek kuşağı görüyorum
Şiirlerimde yazdığım gibi
Çünkü bilici olma zamanı
Postacı olduğu kadar şair
En sabırsızcasına beklendiği eve girecek önce
Ve bekletmeyecek beni fazla uzun zaman
İnsanoğlunun kesinlikle özgürlük düşüncesinden yana
olduğunu bildiren telgraf
İnsanoğlu adına sınamadan geçiririm
Elbette bilincin alçakça vicdan azaplarını değil
Ama bir gün ona sonsuz baş dönmesini verecek olan her şeyi
Gelecek inanılmaz heyecanlarını
Benim şiirlerime
Ve dostlarımın şiirlerine benzeyen

Çünkü biz durmadan artan bir kesinlikle birbirimizi anlayan
bir avuç insanız
Sapkınlar gibi nefret et
Ama binlerce şey var söylenmesi gereken yine de
Ormanın ses kaydedicisinden konuşuluyormuş gibi dinle
Ah gecenin plâklarını
Çalmaya başlayabilmek

Ki onlar umutsuzluğumuzun dolambacını aşarlar
Ve bu bir kadın konuşacakmış gibi coşku verici olacak
Yeni yetme konuşacakmış gibi çocuk konuşacakmış gibi
Bizim bir şifre çözer gibi çözeceğimiz dilde
Yalın olacak bu
Yüz yapraklı gül gibi
Yeldeğirmeninin parmakları arasına yerleştirmek için
kalemimi
Mürekkeplediğim hokka

Eray Canberk
(Çoğul Kadın)

GÖMLEK

Sıcak, boğucu bir gece, 1935 Haziran sonu,
Luxembourg Parkı'nın oralarda yürüyordum,
Saatler on ikiyi gösteriyordu,
Sokaklar bomboştu;
Göç eşyası taşıyan arabalar gibi boş, bir kutsal Perşembe
gibi.

Bir şey düşünmüyordum,
Bir şey istediğim yoktu,
Yoktu bir şey istediğim, adımlarımı bir şey için
sıklaştırmıyordum,
Belleği olmayan bir adam gibi yürüyordum
Topal bir adam gibi
Artık uyuma ihtiyacını duymamaya başlamış adamlar vardır,
onlar gibi.

Biliyordum neydi böyle birden büyüleyen beni
Yalnız kendi soluğumu hatırlıyorum
Luxembourg'un ağaçları beyaz sargılarla örtülmüştü,
Parmaklıklar arasından
Bu kâğıttan yakıları seyrediyordum,
Şarkı da söylüyordum belki,
Hepsi bu.
Paris ise, esir pazarında satılmış Paris,
Bir bunak gibi titriyordu.

Ey Paris zincir yerine köprülere bağlamışlar seni
Prag, Paris, Leningrad, dolaştığım bütün şehirlerde
Zincire vurulmuş bir sürü kadın görüyorum
Eylül açık gökte daha da boğulmuş
Ey köprüler kapısı
Tek bir şehir görüyorum

Seine akıyor içinden, Neva akıyor, Vıltava akıyor
Bir de köylü kadınların çamaşır yıkadıkları ırmak
İşte bizim ev o ırmağın kıyısında.

Pencereler
Odama girmesine ses çıkarmıyor birinci pencere Panthéon
meydanındaki heykelin
Charles Köprüsüne bakıyor ikincisi
Üçüncüsünden Nevski'yi görüyorum
Başka pencereler de var.

Ne severdim ses borularını satıcıların
Bu boruların sırrını çözmüş değilim daha da
Boş bir odayı hatırlatırlar bana
ve üstüste yığılı gömlekleri
Ortak mezarlarının bulunduğu çukurlar bilinmeyen
kadınların
Bir orman biliyorum bir genç kızın göğüslerini gizliyor yeşil
yapraklarıyla
Beyaz ellerinden çivilenmiş madeni bir haça
İyot kokulu kumaşlar örtülmüş bir divan
Kimsin sen? ki hep bir dikiş makinesi gibi görünüyorsun
gözüme

Montparnasse Bulvarı sana benziyordu o sözünü ettiğim
akşam
Bir binanın silmelerini inceliyordum beşinci kat
yüksekliğindeki
Dome kahvesinin önünde oturmuştum,
Üstümde kar yağıyormuş gibi bir izlenim,
Son gecesine katılıyordum aklımdan
On dokuzuncu yüzyıl Saint-Sylvestre'inin,
Dikiş makinesi hangi evdeydi acaba, onu arıyordum boşuna,
Ne kadar isterdim o makinanın mekiğine iplik dolayayım,

Luxemburg Parkına doğru yürüyordum şimdi.

Ne güzel âdetleri var şu bahçıvanların
Küçük torbalar içinde ağaçlarında muhafaza ediyorlar
meyvaları
Çıplak göğüslerinizi bir gömleğin içinde saklamanız gibi
sizin
Üstünde yılların sayısı kazılmış kayınağacının kabuğundaki
bir iğne gibi güzel
Çan seslerinin darbeleri altında soğanımsı bir çan kulesi gibi
güzel
Gaz lambasıyla aydınlanmış bir pencere boyunca bir su
baskınını dalgalandıran bir pabuç gibi güzel
Üstüne kelebek konmuş bir kütük gibi güzel
Karda pişmiş bir elma gibi güzel
Kenarına kıvrık şimşek değmiş bir yatak gibi güzel
Bir alevde ıslanmış bir eşarp gibi güzel
Gece yarısı kaldırıma bırakılmış bir somun parçası gibi güzel
Bir tahtaperde duvarın üstündeki düğme gibi güzel
Çiçek vazosundaki hazine gibi güzel
Ruh çağıran masa gibi güzel
Bir atış yerinde kazanılmış bir ödül gibi güzel
Bir mumun fitilini kesen makas gibi güzel
Gözde beliren bir damla yaş gibi güzel
Bir atın kulağındaki zemberek gibi güzel
Bir milis askerinin filintasındaki elmas gibi güzel
Elmanın içine girmiş kıl gibi güzel
Luxembourg bahçesinin kolalı bezlerle örtülü ağaçları gibi
güzel.

Cemal Süreya
(Çoğul Kadın)

BULUTLAR

Sağ gözün öğle vaktidir gökyüzünün
En yüksek noktasındaki güneşi andıran
gözbebeğiyle
Sol gözün öğle saatlerinde bir göldür
Ve bulutlar
Sanrılarındın senin

Aşkı düşündüğünde
Bir gemi geçer su üzerinden
Ya da Afrika
Korktuğun zaman sen
Akrep burcu çıkar bulutların içinden
Senin ellerini düşündüğünü balıklara göre anlarım
Bir evliliği düşlüyorsan eğer bin yapraklı gül
açık eder bana
Aşk yorgunluğuyla masalsı kentler kurarsın
Tritonların kavgasıdır kararsızlıkların
Kederli misin bir mum yanar
Acele bir öpücük gönderirsin bana mühürlü bir
mektubun içinde
Çıngıraklar gibi ses verir sevincin
Tutkuya kapıldığın zaman
Bir çitin arkasına gizlenir bütün dünya
ne düşünüyorsun işte bir lamba
Yatmaya mı gidiyorsun bir gecelik görürüm
Ninni söyledin mi de birçok yeni doğmuş çocuk
var yukarda
Senin uyuduğunu açık eder bana kuştüyü yastıklar
Güneş batar batmaz uyursun

Ve açarsın gözlerini uykunda
Sağ gözünü gökyüzüne dikip
Sol gözünü bir göle
Aydır gözbebeğin
Kararsız düşünün beyaza kesmiş ayı
Genç kızlık dönemini görürsün düşünde
Ve kargalar havalanır mermer bir şatodan
Düşünde görürsün ilk öpücüğünü
Ve bir kuyuya dalar bir akbaba
Evlendiğin geceyi görürsün düşünde
Ve can çekişir bir kuğu
Yaşlılığını görürsün

Ve bir yumak yuvarlanır toprağın üstünde
Bu gece senin için bir uykusuzluk gecesidir
Gökte bir tek bulut bile yok çünkü
Yalnız sabah yıldızı açık edecek bana
gün ağarırken ağladığını

Eray Canberk
(Çoğul Kadın)

ÖNGÖRÜ

Yaz ortasında bir akşam yürüyor olacağım bana yabancı
gelen bir şehirde
Kimseyi tanımadığım ve tanımadığı beni kimsenin
Bir şehirde bir bayramın bittiği bir gün belki de
Bugün günlerden Pazar galiba diyeceğim
Dev bir binanın yanından geçeceğim
Tuhaf bir bina
Bu belki de bir müzedir içlerine saman tıkılmış kuşlarla dolu
Saatsa tam güneşin uykuya vardığı saat
Sokaklar ıssız adamsız
Duracağım birdenbire
Bir evin yanından bir kadın çıkıverecek birden
Fıskiye gibi bir kadın
İnce
Üstünde bir yaz günü için fazla ağır giysiler
Sözgelimi bir tilki boynunda
Şapkası gizliyor yüzünün yarısını
Şaşıracak beni görünce
Sanki bir yerden görmüşlüğü var gibi
Sanki bir yerden görmüşlüğüm var onu
Dönecek
Verdiğim selamı alacak yalnızca
Ona anlatacağım
Nicedir peşimi bırakmayan o garip duyguyu
Sevmediğim yabancı bir şehirde bir evin önünden geçerken
O şehrin bana iyice yabancı olduğunu
Hatta ordan ilk kez geçiyor olsam bile
O duygunun beni bırakmadığını bir türlü
Hep kendisiyle karşılaşacağımı bildirdiğini bana
Bu açıklamadan sonra
Gülümseyerek
Soru moru da sormayacak

Hatta adlarımızı da söylemeyeceğiz birbirimize
Yanyana yürüyeceğiz yalnızca sola dönecek o
Bir parktan geçeceğiz oldukça büyük
O mu beni götürüyor ben mi onu belli değil
Hiç girmediğim sokaklara gireceğiz
Bir eve gireceğiz anahtarı onun cebinde
Bir avludan geçeceğiz
Sonra eski bir merdivenle üçüncü kat
Burada diyecek tek başıma oturuyorum bizimkiler öleliberi
Çok eski bir görünümü var bu odanın
Hiçbir şeyi değiştirmiyorum diyecek
Çünkü sürekli olarak yolculuklardayım
Arada dönüşlerimde uğruyorum buraya
Gece lambasını yakacak sonra
Otursanıza diyecek
Kendisi eski bir divana ilişip
Şapkasını bile çıkarmak gereği duymadan
Çok sevdiğini söyleyecek tuhaf hikâyeleri
Ve eski Alman romantizmini

Gelin artık kısacası
Siz ki en gerçek kadınsınız en gerçek düş
Sizin için yazdım bütün şiirlerimi
Gözlerinizin önünde diz çökmek istiyorum
Amansız gecenin ipliğiyle dokunmuş
Kızarabilir miyim alnınızın aynasında
Çıktığınız zaman karşıma deniz yıldızı ya da sarkıtlar gibi
Dünyanın en loş banyosunda yıkanmış bacaklarınız
afsunluyor beni
Koridorların karanlığında yürüdüğüm şu günden beri
Bozulmamış duruyor dehşetin en soğuk mahzeninde
ellerinizin tazeliği

Ağzınız gelmiş geçmiş katillerin en kanlısı
Bir uyurgezer gibi dolandınız dünyanın yarısını

Sadece sizi düşlerinizden uyandırmak için en değişik
yataklarda
Yağmur gibi duyulmaz ve sadakatsiz kızböceği gibi
Gelin bir tek gecenin tadı için
Eminim kapınız yüzüme çarpıldıktan sonra bir daha
göremem sizi
Gece eğri şimşekler gibi geçip gittiği zaman
Ve yorgun bir kuyrukluyıldız gibi
Arada sırada döndüğümüz bu şehirde hiçbir zaman uykular
tutmaz beni

Bir yaz daha
Dikmişim gözlerimi loş akşamlara
Bayramın bittiği söylenebilir
Belirsiz akşamlara dikmişim gözlerimi
Işıkların teker teker söndüğü
Issız sokağın görünüşüne dikmişim gözlerimi
Bir perdenin önündeyim sanki
Geleceği saklayan
Ama mutluyum
Yaklaşan adımlarını duyuyorum
Sapsa da geçip gitse de
En uzak şehirlerin caddelerinde
Adımları yaklaşıyor duyuyorum
Venediğin sayısız güvercinlerini ürkütüyor
Bir onun için uyumaktadır benim güneşim
Ve tam zamanında çıkagelecektir
Onsuz edemem çünkü mümkün değildir bu
Kokusunu duyuyorum şimdiden
Ey sokak tabutları
Gelişini duyuyorum onun ölümün gelişini duyar gibi

Cemal Süreya
(Çoğul Kadın)

YAĞMUR PARMAKLI PRAG

Hiçbir şey
Güzellik ve üslup sözleriyle açıklanan hiçbir şey
Ne Toz Kapı ne Eski Kent Alanı ne Charles Köprüsü
Ne eski ne yeni Prag
Yıkılıp yeniden kurulabilen hiçbir şey
Ne efsanelerin Prag ne güzelliğin
Anlatabilir yeryüzünde eşsizliğini yakıp yıksalar bile
değişmeyeceğini senin
Hani sevdiğimiz kadının düşüncelerini sezeriz
Şiirin öyle karmaşık çıkılmaz içinden
Kimse tanımlayamaz seni kimse çizemez kimse ayna
tutamaz sana
Senin bildiğin kadar bilemem seni

Hiçbir şey
Hazırcevap bir ağzın söyleyeceği bir turist rehberinin tarif
edeceği hiçbir şey
Senin bütün varlığında o gizemli düzeninde
Bir kuş nasıl tünerse alnına
Bir çocuk nasıl çağırırsa annesini barok bir heykelin
önünden geçerken
Bisikletli nasıl inerse yokuş aşağı şarkı söylerken biri
Tramvayların kokusunda o çalarken St. Loretto'nun çanları
Nasıl yansırsa oyalı bir incelik mağazalarının ve kiliselerinin
camlarında

Nasıl lezzetliyse baharatlı bir sosis Otuz Yıl Savaşları'ndan
kalma kemerlerin altında
Çek dili nasıl yoğun çınlarsa bomboş bir alanda
Nasıl pazarlık edersek bir plakçı dükkânında

Nasıl ölüysen postacının uzattığı kartpostalda
Terzi çırakları nasıl ölçüsünü alırsa sokak adlarını taşıyan
şişman kadınların
Bir domuz budu nasıl parıldarsa güneş batarken Petrin
Tepesi'nin ardında
Sevdiğim, ama bana başkaldıran şu erkek ve kadınlardan
biriyim ben de
En iyisi bir şey istememek ve arasıra dürüst birkaç laf etmek
Tutku duymak sonsuza ve bu tutkuda aramak seni
Bu ikindinin ve en uzak yüzyılların kızı
Bir şey istemiyorum ben bir dilim yalnızca
Senin dilinim senin ezik akordiyonun
Çanlarının diliyim ben yağmurlarının
Asmalarının diliyim hanlarının
Kurumuş rahibelerinin diliyim şoförlerinin
Şapşallığının diliyim ben melankolinin
Yüzme yarışlarının diliyim ilkokullarının
Garsonlarının dili grip salgınlarının
Güllerinin diliyim pişmiş etlerinin
Hasır iskemlelerinin dili nikâh törenlerinin
Çimenlerinin çanlarının diliyim
Snack-barlarının piyano öğretmenlerinin
Senin Prag sıkıntının diliyim senin dalyanlarının
Yangın sirenlerinin diliyim efsanelerinin
Hayata gelen dilinim senin yalnız
Hangi elveda
Düşlerimde bile seni dinlemeyi sürdürmek isterken
Gelirsin bana sanki yüz kere tanışmışım seninle sanki hiç
tanışmamışım
Gelirsin bana sanki ilk kez görmüşüm seni

Hayatımı miras bırakıyorum gelecek kuşaklara ve uzun
bir iç çekiş
Beni uyandıran beni ninnilerle uyandıran bitmemiş şarkı
adına
Hatırlayın beni
Hatırlayın Prag'da yaşadığımı ve yürüdüğümü
Kimsenin sevmediği gibi sevmeyi öğrendiğimi onu

Bir sevgili gibi bir yabancı gibi sevmeyi öğrendiğimi
Yalnız bir erkeğin özgür yüreğiyle sevmeyi özgür düşler
isteklerle sevmeyi
Geleceği olan bir erkek gibi sevmeyi öğrendiğimi
Kimsenin sevmediği kadar sevmeyi onu

Oğlu gibi bir yabancı gibi
Ağla ve gül çalsın çanları bütün kiliselerin
Nasıl uğraştıysam çalsın diye çanları belleğin
Uçuyor çünkü zaman ve o kadar çok ki senin için söylemek
istediklerim
Uçuyor zaman o kadar az ki senin için söylediklerim
Uçuyor zaman bir kırlangıç gibi yakarak yaşlı yıldızları
üstünde Prag'ın

Erdal Alova
(Yağmur Parmaklı Prag)

ESKİ YAHUDİ GETTOSUNDAKİ SAAT

Zaman koşarak uzaklaşırken Prikopi Sokağı'nda
Ölümün makinasına yetişeceğini sanan bir bisiklet
yarışçısı gibi
Gettodaki saat gibisin sen elleri geri geri giden
Ölüm şaşırtsaydı beni ölürdüm altı yaşında bir çocuk

Erdal Alova
(Yağmur Parmaklı Prag)

PRAG'IN ÇANLARI

Prag'ın çanları el sallıyor size bırakın diye mutfak
dolaplarınızı
Prag'ın çanları el sallıyor size inin diye sokaklara
Bir kız uğruna aranıp durduğum
Prag'ın çanları cenaze töreninizi çalıyor
Artık hiçbir şey beklemeyen kalbimde
Prag'ın çanları geçmişin kapanlarına çağırıyor beni
Prag'ın çanları hepinizi çağırıyor
Adlarını bile bilmeden kucakladıklarımı
Prag'ın çanları bütün kedilerin gözlerini çağırıyor kapının
eşiğine kadar beni getiren
Geçip aynı yılışık kör kamburun yanından
Prag'ın çanları bütün dostlarımı çağırıyor
Prag'ın çanları bütün anılarımı çağırıyor
Prag'ın çanları ölümün fena olmadığı günleri çağırıyor
Prag'ın çanları bütün yumrukları çağırıyor
Güzelim pencerelere vuran bütün yumrukları
Prag'ın çanları bütün rahibeleri çağırıyor
Göstersinler diye
O beyaz, aşk kaçkını dizlerini
Prag'ın çanları bütün fahişeleri çağırıyor
Pencerelerinin altından uyurgezerlerin geçtiği
Prag'ın çanları bütün çocukları çağırıyor
Bir ağızdan sorsunlar diye Niçin'lerini
Bir yıldız üstüne, bir bülbül üstüne
Korkutan bir şey üstüne kuştüyü bir yatak gibi
Prag'ın çanları bütün çılgın karasevdalıları çağırıyor
Prag'ın çanları hasretle dolu gecenin saçtığı bütün yıldızları
çağırıyor

Erdal Alova
(Yağmur Parmaklı Prag)

KULELER KENTİ

Yüz kulesi var Prag'ın
Bütün azizlerin parmaklarından
Yalan yeminlerin parmaklarından
Ateşin ve dolunun parmaklarından
Bir çalgıcının parmaklarından
Sırtüstü yatan kadınların sarhoş eden parmaklarından
Gecenin hesap tahtasında
Yıldızlara dokunan parmaklardan
Akşamın fişkırdığı parmaklardan sıkıca kenetlenmiş
parmaklardan
Tırnaksız parmaklardan
Bebeklerin parmaklarından çimenlerin keskin ağızlı
parmaklarından
Mayısta bir mezarlığın parmaklarından
Dilenci kadınların ve bütün işçi sınıfının parmaklarından
Gökgürültüsünün ve şimşeğin parmaklarından
Güz çiğdemlerinin parmaklarından
Kale'nin ve harp çalan yaşlı kadınların parmaklarından
Altın parmaklardan
Karatavuğun ve fırtınanın ıslık çalan parmaklarından
Limanların ve dans derslerinin parmaklarından
Bir mumyanın parmaklarından
Herculaneum'un son günlerinin ve batan Atlantis'in
parmaklarından
Kuşkonmazın parmaklarından
Yüz dört derece sıcak parmaklardan ve donmuş ormanların
parmaklarından
Eldivensiz parmaklardan
Bir arının konduğu parmaklardan
Karaçamların parmaklarından
Gecenin orkestrasında
Bir flütü aldatan parmaklardan

Hilebazların ve iğnedenliklerin parmaklarından
Romatizmanın çarpıttığı parmaklardan
Çileklerin parmaklarından
Yeldeğirmenlerinin ve açan bir leylağın parmaklarından
Dağ pınarlarının parmaklarından bambu parmaklardan
Yoncaların ve eski manastırların parmaklarından
Terzi tebeşiri parmaklardan
Guguk kuşunun ve yılbaşı ağacının parmaklarından
Medyumların parmaklarından
Tembih eden parmaklardan
Uçan bir kuşun fırçaladığı parmaklardan
Kilise çanlarının ve eski güvercinliğin parmaklarından
Engizisyon'un parmaklarından
Rüzgârı anlamak için ıslatılmış parmaklardan
Mezar kazıcıların parmaklarından
Hırsızların parmaklarından
Geleceği söyleyen
Okarina çalan ellerdeki yüzüklerin parmaklarından
Baca temizlevicilerinin ve St Loretto'nun parmaklarından
Rododendronların ve tavuskuşunun başındaki su fıskiyesinin parmaklarından
Günahkâr kadınların parmaklarından
Olgunlaşan arpanın güneş yanığı parmaklarından Petrin Gözetleme Kulesi'nin parmaklarından
Mercan sabahların parmaklarından
Yukarıyı gösteren parmaklardan
Akşam karanlığının eldiveni üstündeki Tyn Kilisesi'nin ve yağmurun kesik parmaklarından
Saygısızlık edilen Kutsal Ekmeğin parmaklarından
Esinin parmaklarından
Uzun eklemsiz parmaklardan
Bu şiiri yazdığım parmaklardan

Erdal Alova
(Yağmur Parmaklı Prag)

ÖĞLE GÜNEŞİNDE PRAG

Ne rüyadan uyandım ne de bir ekspresle geldim
Kolluyorum kendimi bir turist gibi manzaralara bakma
sıkıntısından
Yıllar var bir peri masalı kitabı açmadım
Aşktan evreni açıklamasını beklemiyorum kaldı ki bu
dünyayı
İstemiyorum kuşlarla birlikte şakımak ne de denizaltı
görüntüleriyle kendimden geçmek
Dünyayı yöneten uluslar üstüne hiçbir kuruntum yok ya da
sömürgeler üstüne
Dilini konuştuğum halka öbür ülkelerin halklarından daha
iyi ya da daha kötü gözle baktığım da yok
Bu dünyanın felaketlerinin yazgısı benim de yazgım ve azıcık
özgürlüğüm var yaşamak ya da ölmek için

Kuşluk vakti
Rengârenk bir güneşliğin altında oturuyorum Prag uzanıyor
aşağıda
Bir kuvars buharı yükseliyor göğe uzun yağmurlardan sonra
Telkârî ağaçların arasından görüyorum onu bir meczup nasıl
hayal görürse
Büyük bir gemi gibi görüyorum onu direği Kale olan
Hayallerimin büyülü kentleri gibi
Altın Korsan'ın büyük gemisi gibi
Çılgın mimarların düşleri gibi
Sihrin payitahtı gibi
Kapıları güneşe açılmış Satürn sarayı gibi
Bir çılgının baltaladığı volkan hisarı gibi
Bir vahiy rehberi gibi
Uyanmış bir yanardağ gibi
Aynaların önünde şıkırdayan bir gerdanlık gibi

Öğle vakti
Prag uyuyor derken düşsel bir ejderha gibi uyanıyor
Kafesi gök olan kutsal bir gergedan
Sarkıtlardan bir org yavaştan çalan
Kıyametin ve kurumuş göl hazinelerinin simgesi
Zırhlı bir ordu imparatoru selamlayan
Zırhlı bir ordu güneşi selamlayan
Zırhlı bir ordu yeşime dönüşmüş

Büyülü kent nicedir bakıp duruyorum sana kör gözlerle
Uzaklarda aramışım seni ah anlıyorum bugün
Kayalıkların derinliklerindeki ateşler kadar anlaşılmazsın sen
hülyalarım kadar
Dev mağaralardan sıçramış güzelliğin senin yeraltı
akiklerinden
Yaşlısın türkünün kanatlarını gerdiği geniş çayırlıklar kadar
Bir ada gecesi kadar koyusun kulenin saati çaldığı zaman
Kabirler kadar görkemlisin Etyopya krallarının taçları kadar
Sanki başka bir dünyadansın düşlerimin aynası
Aşkın gizemi kadar güzel beklenmedik bulutlar kadar
Sözün gizemi kadar güzel ilk anı kadar
Yağmurların çizdiği gezgin bir kaya kadar
Yıldızların uykusundaki ve yakamozlardaki gizem kadar
Gökgürültüsünün gizemi kadar sihirli lambanın ve şiirin

Erdal Alova
(Yağmur Parmaklı Prag)

KIŞIN PRAG

Rüzgârla boğuşuyorsun çanlar susmuş kardan adam yapmış
şehir
Pamuk Prenses gözleriyle kadınların dolanıp durduğu
Petrin Tepesi'nde
Nehir akıyor sanki örs dövüyor biri
Mektup torbası yırtılıp açılmış bir posta arabası gibi
Çatılar kargalar gibi kaldıramıyor kanatlarını
Bir kuş gibi donuyor ıslık akide şekerinden bir baston gibi
Balo eldivenlerini giymiş mağrur kuleler
Gece ağlıyor süslerken yılbaşı ağacını
İnsan değil kukla onlar tavşan kürkünden paçavralar
İnsan değil gördüğün alınlara kadar donmuş nefret
Çalıların bittiği dudaklar
Ark lambalarının eflatun ışığını taşıyan gözler
Devekuşu yumurtalarını andıran lambaların altında
Tören yürüyüşünde bir ordu gibi dizilmiş lambaların altında
Sanki bir sağır-dilsiz ordusu
Boş bir konuşma sanki
Söylenecek bir şey yokmuş
Sanki Prag kaybolmuş yabancı bir evrende

Erdal Alova
(Yağmur Parmaklı Prag)

PRAG ÜSTÜNDE AY

Dekoratör karıştırıyor sıvasını
Yakıyor gaz lambasını seyyar merdivenin üstünde
Aydır o
Bir akrobat gibi devinen
Gittiği yerde panik yaratan
Beyaza döndürür siyah kahveyi
Koladan takılar sunar kadınların gözlerine
Yatak oda'larını ölüm odalarına çevirir
Piyanonun üstüne yerleşir
Tiyatro gibi aydınlatır Kale'yi
Tarihini hatırlıyor bugün Prag onun
İşte ırmak şenliği baksana sallanan şu Çin fenerine
Çanlar tabaklar kadar kırılgan
Büyük bir turnuva başlayacak
Beyaz halılar serilmiş baştanbaşa kente
Büyük trajedide binalara da rol var hepsi de öbür dünyaya
ait
Giriyor ay minik tavanarası odalarına
Mürekkep hokkasıdır ışıldayan masanın üstünde
Bin mektup yazılacak o mürekkeple
Ve yalnız bir şiir

Erdal Alova
(Yağmur Parmaklı Prag)

BİR BAHAR GÜNÜNDE
ÖĞLEDEN SONRA SAAT DÖRTTE

1
Başlığını unuttuğum
Bir hikâye okudum
Hikâyeden aklımda kalan tahta bir masa
Bir avluda
Adı sanı bilinmeyen bir kent ve tatiller
Bütün bunları bugünmüş gibi anımsıyorum
Bir kafenin taraçasında
Bir kömür arabası geçiveriyor
Çilek fidanları arasında bir testi devriliyor
Annemin sesi çağırmıyor beni ikindi kahvaltısına
İngiliz sigaralarının dumanının kokusu
Hep ben
Son bir ışığın yalazladığı döner fıskiyeyi
Dikkatle izleyen ben
Unutulmuş bir hikâyenin şu yumurcağı

2.
Bir mavi başlıklar ormanında
Bir su kaynağıdır
İçmek için eğilir zenci
Bir kestane ağacının genç yaprağının düşüverdiği çeşmenin
suyundan

3.
Şiir yazmak
Hayattan uzaklaşmak anlamına gelmez
Bir kadını kısa bir zaman için de hayattan uzaklaşılır
Bir hayat için bir başka hayat veriyorum
Tıpkı bir dürbünün camlarındaki iki görüntü gibi
Bir el hareketiyle imzamı atıyormuşum gibi

4.
Yaşamak ve bulutları gözlemlemek
Buna düş kurmak denir
Bir çocuğu bile tedirgin etmeyeceğim bir dünya
istiyorum ben

5.
Yapı olarak yumuşaklığa ve iyiliğe eğilim
Sana devrim övüncüyle sesleniyorum

6.
Dünya değişecek
Ve insan kederlenecek
Kendi içinde içten dost bulamadıkça
Kendi içinde güler yüzlü dost bulamadıkça
Kendi içinde şair ve çocuk bulamadıkça

Eray Canberk
(Yağmur Parmaklı Prag)

ESKİ KENTİN ALANI

Eksik olan tavandan başka bir şey değil
Yoksa bir tiyatro olurdu
Balmumundan heykelciklerle bir ölüm cezasının uygulanışını
canlandıran
Loncalar tiyatrosu
Orda saz şairleri
Balkonların ve çardakların altında
Nüremberg Venüsü'ne övgüler yağdırırlar
Onu görüyorum
Stavovski tiyatrosunun son seyircileri otobüse binmede
Bir sahafın camı ardında
Schwaben'ce yazılmış
Eski mi eski bir kitabın üzerine eğilmiş
Bu son kadındır
Biraz ayakları dolanır
Kapanır şemsiyesi
Başlığı düşer
Ve yüzüğü
Üç kez eğilir kuzeye doğru batıya doğru güneye doğru
Üç kez eğilir
Ve doğu köşesine çekilir
Uzun eteği eski belediyenin kulesine değer geçer
Orda saat vurur
Gece yarısını
Bu bir yer gösterici kadındır
Ya da ölüm

Eray Canberk
(Yağmur Parmaklı Prag)

ATLAR

Akşam olurken
Gölün kıyısında
Yıkanırlar
Bütün köyün atları
Onları ahıra
Götüren uşakların
Gözleri kuzeye çevrilmiştir
Su saçılır
Atlar kişner
Yonca biten orman içi düzlüklerini düşleyerek
Bir cırcırböceği konar kulaklarına
Ufukta gözden kaybolur bağlar
Beyaz at kurumakta olan bir yastığa benzer
Ve bir kadın
Kara sineklerden kurtulmaya çabalar
Ve sivrisinekler
Islık çalan bir sesle adlarını söylerler
Ufka yaslanan
Bu güzelim başların
Tam kulaklarının dibinde
Ufuktan doğru koşarak gelir dörtnala bir inek sürüsü
Oturur küfenin üstünde bir çocuk
Sihirli bir güce sahip olan
Bu garip yaratıkların görüntülerine dikmiş gözlerini
Esner

Eray Canberk
(Yağmur Parmaklı Prag)

BAĞBOZUMLARI

Gün inerken güzün
Kadınlardan ve erkeklerden
Oluşan alay girer
Bağlara
Başlarında taşıyarak koca üzüm küfelerini
Saçlarındaki üzüm asması esrarlı kılar kadınları
Ellerindeki fenerler gibi
Yılankavi saç topuzları vardır
Yorgun değil kimse bu akşam
Gökyüzünde şimşek çakıntıları var
Az uzaktakiler sarmışlardır
İşte yine siyah esvaplı bir kadın
Bağcılar sevinçliler üründen yana
Kemerlerine asılı matraları daha yükseğe kaldırıyorlar
Birbirini arzuluyor kadınlar ve erkekler
Domur domur ediyor memelerini kızların bağcıların şarkısı
Lambalar sönüyor birbiri ardınca
Bir göktaşı düşüyor
Bağların ötesi uzak kentlerdir
Gölgeye gömülmüş
Bataklık ateşleri yanıyor göleklerin üstünde
Yitip gitmiş keçi yollarında çürümüş çotuklar
Bir saatin tiktaklarına öykünüyor öpüşler
Dönen kaç kişi kendi evine
Yüz üzerinden bir
Yaldızlı gökyüzü bitmez tükenmez bağ bozumunu
taçlandırıyor

Eray Canberk
(Saltık Mezarcı)

ANNEME

Kapımı çalan acı büyükse
Onu adlandırmayın
Kapımı çalan acı büyükse
Onu adlandırmayın
Hayatımı yıkmasını engelleyebileyim
Onu yenip gömebileyim

Bana sen örnek oldun anne
Gitme, hep yanımda kal
Bana sen örnek oldun anne
Gitme, hep yanımda kal
Can çekişirken göklere dua etmeyeceğim
Ne geceden ne de gündüzden korkacağım

İnsan gücünün yeteceği her şey için
Bütün kalbimle acı çekmeye hazırım
İnsan gücünün yeteceği her şey için
Bütün kalbimle acı çekmeye hazırım
Varlığından gurur duyduğum ey annemin kanı
Damarlarımda sıcak kaldıkça

(Umut Ana)

1945 - 1955

PARİS'İN DÜŞÜŞÜ

Ey şehir! Sonsuz hac yolculuğumun gri incisi şehrim
Bir zamanlar korktuğumuz zırhlı araçlar
Şimdi nasıl yollarında dolaşabiliyorlar

Ey yurtsadığım Paris! Artık onlardan korkmuyoruz
Bugün ağladığımız yalnızca senin yıkımın
Ve çalınan saygınlığın, kafesteki şehrim

Bir zamanlar yumuşaklık ve güzelliktin
Bütün öbür kentlerden yumuşak ve güzel, ey sevgili ve ana!
Ah, bu günü yaratan o garip kesişme

Rütbeli hainler seni yağmacılara teslim ettiler
Bu çok acı Paris, katlanılmaz bir karabasan
Bir içkinin yerine kötülük ve baldıran

Bizi taşladığında önlemsiz davrandıysan
Biz seni bağışladık geçmişteki alevin adına.
Ağlama, güven! Bu yükü de sırtından atacaksın

Bastille yüzünden olanları bağışladık
Sen yenilmedin, yalnızca sürgündesin
Bu göçebe düşmanları bozguna uğratacaksın

Ve yeniden Komün'ün halkını anımsayacaksın
Kımıldaman yeniden tüm putları yerle bir edecek
Ve yeniden esrikleştirici lirin tınlamaya başlayacak

(Tarihsel Tablo II. Bölüm)

DOKUZ MAYIS BAYRAKLARI

Güzel mavi gökyüzü bakır tuzu renginde
Prag'da top ve tankların konvoyu
Mahşer günü geçidinde gibi
Tüm pencereler yollara açılıyor
Prag, Prag! Orduların peşinde giden kızıl saçlı bir satıcı
kadına benzedin
Sana böyle de hayranım ve hep seveceğim
Kadınların gözlerindeki çimlere Rusça yazılar yansıyor
Ve yaralı aynaların patlamalarla düştüğü evlerin önünde
Zafer çığlıklarıyla yaşlıların perukları uçuşurken
Prag, o kızıl saçlı satıcı kadın, alanlarda dans ediyor

(Büyük Saat)

JAN OPLETAL'A

Yirmi sekiz ekimin insanları
Franka hayır diyenler
Tıpkı senin gibi
Vatanın göğsüne düşenler

Seni toprağa gömmek isteyenler
Ey Antigon'un inanmış elleri
Kara bir cellat kafalarını koparırken
Ardlarından hiç çan çalınmayan insanlar

Bir topuzu bile hoplatan
Kayalara bile direnmeyi bilen
Demir enseli insanlar

Yaşayanlar, ölmüş olanlar
Vatan için seninle birlikte acı çekenler
Senin kardeşlerindir, Jan Opletal!

(Büyük Saat)

PLAN

28 Ekim, akşamın altısında
Ölülerin otobüsü nehirlerine doğru gidiyor
Biri öldü ve ben onu bekliyorum
Tüm şehirlere kara saltanat arabaları giriyor
Başını ellerinin arasına koymuş biri, bunu görmek istemiyor

Anıları bir alkolik gibi içiyorsun
Bir şimşek ışığında Prag'ı bir prizma içinde yeniden gördüm
İşte gençliğimiz, ne de çabuk geçti
Zofin'in adasında bayraklar seni selamlıyor
Otobüs kilde çürüyen cesetleri taşıyor
Bağlayıcı gece, siyah kadifelerin gülü.

Bugün halkını gördüm, alanlarda ayaktaydı
Sanki kalkışa hazırlanan bir uçak gibi
Ve bu halk görkemli bir yemin etmekteydi
İlkbahar çiçekleri, kışın borcunu ödeviniz
Ceplerimizin bitmez tükenmez sıkıntısını çekeceğiz
Kentlere pırlanta damlarını geri vereceğiz
Ateş kentlere, gecelerin volkanlarına

Sen ki bir damla gözyaşına bir buket dağ lalesi verirsin
Sabahleyin tek bir saat vuruşuyla uyanışını hatırla
Ve bugüne dek, evin bununla çınladı
Dehşetengiz, adsız ve yüzsüz insanlar
Masaları devirenler, kasırgalara öykünmekteydiler

Uyu anne uyu, bu bir bölümün sonudur
Motor boğuk bir Almanca ile gürüldüyordu
Seni bir yığın suç için sorgulayacaklar
Sen bunlardan birini işledin — Çek ve insan olmayı
İster erken, ister geç, yaşadığın yüzyıl konusunda yanıldın —
Hayır bu doğru değil, sen tam vaktinde doğdun.

Sefertasını, örtünü, paslı kaşığını alıyorsun
Ölüm seninle saklambaç oynuyor
Burası onun şatosu, binlerce baş içine düşmüş
Hayvanlar gibi sizi ahıra itiyorlar
Hücrende çevrene bakarken deli gibi gülüyordun
Burada altı kişiyiz, kimimiz bir yıldan fazladır burada
Mezbaha görevlisi uzakta, Kanada'da doğmuş
Yoldaşlarının yerine burada olan işçi
Yeniden tutuklanan yaşlı avukat
Banska, Bystrica'dan badanacı
Dün birbirine yabancı olanlar bugün bağlanmış

Bizimle hayat arasındaki dört çıplak duvar
Hepsi bir çığırtkanmışsın gibi senin çevreni sarmışlar
Ey mahalleden mahalleye koşan çığırtkan gazete satıcısı
Biz ve ölüm arasındaki dört duvar
Günlerimiz, içinde bulanık suyun kokuştuğu bir testi
Onların bu tutsaklık tadı var
Umarsızca başını duvarlara çarpıyorsun
Gitgide zayıflayan yankılara ayrışan dünya
Aniden bir tramvayın sesi olan yüreğini parçalıyor
İki adım ötende bir yerde, bir anahtar şıngırdıyor
Sabır, yalvarırım biraz sabır

Umarsız bir hayatta umutla dolu
Geceleyin bir gardiyanın feneriyle
Saatin duvarlarda parçalanan vuruşlarıyla uyandırıldık
Ve işte ölüler evindeki uykun

Gölgeleri sezinlenen ölüleri çağırıyorsun
Evi taş taş üzerine koyarak inşa etsinler diye
Onların arasında yerini gururla alabilirdin
Ah, elde silahla insanları ve özgürlüğü savunmak
Elde silahla zindancılara hesap sorabilirdin
Elde silahla, hayvan leşleri gibi sarsıla sarsıla vagonlarda
Dünyanın tüm yollarındaki tüm tutsak arkadaşların gibi

Uzun bir koridor, küçük paketini sıkıyorsun
Yüzüne yansıyan bu sıcaklık sana atılan tokat
Ama bu zavallı ızdıraplardan elde edilen iyilikler de burada
Hapiste ölenlerin sayısı binlerce
Ama zavallı fedakarlıklardan elde edilen iyilik de burada
Kadın, çocuk, erkek tüm halkımız acı çekti
Dünyanın acılarından payına düşeni çekmek gerek

Gökyüzü savaşıyordu, yeryüzüyse kanlar içinde
Ey Çek ülkesi, kanının son damlasına dek tehlikedeydin
Gururunu korumak için aşağılanmalardan dersini al
Hayır, ölmeyeceksin geniş ufuklu ülke
Akrep burcu altında savaştan doğan
Kendi iğnenle kendini yaralamamaya dikkat et
Izdırap verici aynanla gülüşünü bozma

Nadasta kalan topraklar yeniden yeşerecek
Traktörler köylerden tarlalara gidecekler
Sirenler, kuşlar gibi şakıyarak ötecek
Asalak böcekler tarlalarımızı terkedecek
Yepyeni fabrikalar günü selamlayacak
Çalışma, eski ve yeni hataları düzeltecek
Tüm dünya tek bir hedefe doğru yürüyecek
Yeni zamanların tan vaktinde *Plan*'ı ayağa kaldırdık
Bayrağa koşan askerler gibi herkes saflara koşuyor
Utku onları toparlıyor
Halkların bu yürüyüşü önünde bir asker kaçağı ya da bir hain olabilirsiniz
Hainler ve kaçaklar! Çanlar sizin için çalıyor
Yeni zamanların tan vaktinde *Plan*'ı ayağa kaldırdık
Çalışma senfonisi, şiirlerin en büyüğü
Sadece senin ritminle insanlık değişecek
Maddeyi yeniden eritiyor ve ona biçim veriyorsun
Ey gelecek baharların babası, masal kuşları günlerinin babası
Işığın aynaları, evler, yollar, damarlar
İnsan yeniden teriyle vaftiz edilmiş olarak doğacak

28 Ekim, akşamın saat altısı
Otobüsler kıyamet günü büyük bir gömütte
Bir daha hayata dönmeyecek olan arkadaşlarımızı geri getirdiler
Gökyüzünde binlerce yıldız parlarken

(Büyük Saat)

BARIŞ TÜRKÜSÜ

Bol süt versin diye koyunlar,
yüzsün diye balıklar sularda,
insanlar sürekli yaşasın diye,
köyümde, dört bir yanında dünyanın
söylerim barış türküsünü.

Rahat etsin diye çocuğun
mutsuzluk kuşlarından uzakta,
dilediğini yapsın diye çocuğun
umacı askerlerden uzakta
söylerim barış türküsünü.

Rembrandt'ın işlediği freskler
kalsınlar diye oldukları gibi,
bir büyük cehennemde yanmaktan,
pis bir ölümden kurtulsunlar diye
söylerim barış türküsünü.

Öpüşüp koklaşsınlar diye
canları çekince insanlar,
kendisini doğuran sevgiyle
beşiğinde sallansın diye bebek,
söylerim barış türküsünü.

Bunca yoksulluğa karşılık
başkaldırsın diye halklar
bütün silah tüccarlarına
ve purolu lordlara ve savaşa
başkaldırsınlar diye
söylerim barış türküsünü.

Geçitlerde dalgalanan tüm bayraklar
bankerlerin, tüccarların, kralların
eski kavgalarından kurtulup
ana dilleriyle konuşsunlar diye
söylerim barış türküsünü.

Çağırırım halkları, ardımdan gelsinler,
her yerde zafere ulaşan halkları.
Erkekler, kadınlar, çocuklar, gelin!
Hepiniz yaşamak istersiniz diye
ey beyazlar, karalar, sarılar,
söylerim barış türküsünü.

İster hasta olsun, ister sağlam, hepinize,
koyun çobanları, sığır çobanları, size,
terziler, köylüler, postacılar,
gezip dolaşan kadınlar, size
söylerim barış türküsünü.

Size seslenirim, kömürcüler,
kanara kasapları, size de,
aynaya bakan kızlar, size de,
çamaşırcı kadınlar, çömlekçiler, size,
söylerim barış türküsünü.

İnsanca, capcanlı bir barışa doğru
yol almış gider bu gemi,
kaptanı halktır geminin,
döndüremez yolundan hiç kimse,
söylerim barış türküsünü.

Yeni bir çağa giren yurdum için,
kavgasız, mutlu bir çağa giren
terziler ülkesi yurdum için,
yurdumun dirliği düzenliği, şiiri için
söylerim barış türküsünü.

Dünya barışı uğruna yapılan kavgada
hedeflerine varması için insanların,
saçlara takılan çiçekler için,
tüm araçlar için ve derin kaynaklar için
söylerim barış türküsünü.

İşte çalar mezarların üstünde
son saati ölümün,
çalar kahramanların şerefine,
kalk borusu sabahı müjdeler,
söylerim barış türküsünü.

Bol süt versin diye koyunlar,
yüzsün diye balıklar sularda,
insanlar sürekli yaşasınlar diye,
köyümde, dört bir yanında dünyanın
söylerim barış türküsünü.

A. Kadir - Asım Bezirci
(Barış Türküsü)

VLADİSLAV VANCURA*

Ortaçağın mağrur kaleleri gibiydi o.
Tek sözcük okunurdu armasında Onur
Köklerini toprağa salardı, yapraklarını yıldızlara.

Tüm Bohemya beyleri, o boynu vurulmuş beyler tüm,
eski şehrin şanları şerefleri,
kan kardeşleriydiler onun, ikiz kardeşleri.

Bükemezdi hiçbir şey onun belini, ne hayat ne ölüm.
Hayatı da ölümü de iyi bilirdi, hem dilim dilim,
bir canlı hayvanı deşen doktor Jossenius gibi.

Taşırdı bir değirmen taşı gibi ensesinde evreni,
bizi doğuran evreni, bizi öldüren evreni,
şeref için, yurt için, şiir için yaşadı ve öldü.

Neydi o söyledikleri, Vladislav, bir gece
kitaplığından düşen günlüğün o sövledikleri?
Mahkeme önünde hatırladıydın hani,

hatırladıydın gürlerken komut Ateş, ateş, ateş, ateş diye,
ve bir kral yaklaşırmış gibi çınlarken yaylım ateş,
en güçlü ve en yiğit anını yaşarken sen ömrünün,

senin o insancıl evrenin yığılırken çimenlere hatırladıydın.
Uzaklaştıydı sonra cellatlar, işleri bitmişti.
Ölümün adımları almış götürüyordu seni ölümsüzlüğe.

* 1942 yılında Naziler tarafından rehine olarak kurşuna dizilen romancı.

Karşısında duvarın, günlerce gecelerce, ayakta,
genç yaşlı, erkek kadın, çoluk çocuk, kentli ve köylü,
kaderleri yırtıcılığın elinde, sırtlanların keyfine bağlı.

Yurt için çarpan yürekleri sanki dinamit dolu,
kızarmıyor göz pınarları artık, kupkuru,
insanca yaşamak neydi, nasıldı, unutmuştular

Örümcekleri bile kıskanırlardı, sokaktaki kurbağaları,
kurbağaların özgürlüğünü, dilencileri, dilencilerin sopasını
ve çanağını
Alışmışlardı kürek mahkûmlarından daha ezik yaşamaya.

Bölüşürlerdi ekmeği, tuzu, sevinci, kederi,
kemiklerine varana dek umutsuzluk kemiriyordu onları,
bakıyorlardı tutsaklığın köprüsünü aşmaya, el ele, kardeşçe.

Acımasız zorbaları, acımasız cellatları halkın
pek seyrek duydular inlediklerini, sızlandıklarını onların,
onlar dönüş gününü düşlediler işkence altında bile.

Daha güzel bir Bohemya'ya dönüşü düşlediler,
saçak altındaki yuvasına dönüşü gibi bir kuşun.
En karanlık günlerde bile umutluydular ve inançlı.

Onlar Çek halkı adına sessizce boyun eğmişlerdi ölüme,
karşılarken onları ne meşale ne de mum yaktı Çek halkı.
Özgür insanlar ülkesinde ellerini karşılıksız sıkıyorlardı.

A. Kadir - Eray Canberk

ÜÇ ZAMBAK OTELİ

Goethe'nin yaşlanırken üzerinde yazma alışkanlığı edindiği masa
Bugün hâlâ genç olan benim de üzerinde yazdığım masadır
Yaşlarına saygı duyulan ey bu yıpranmış oteller,
Yaşlı Goethe'nin yazdığını gören bu masa
Altından kim bilir kaç yılın geçtiği yaz göğü
Yıl 1800 bilmem kaç
Belki 1808, belki de 1805'den önce
Üç Zambak Oteli'nde masaya eğilmiş bu enseyi
Sabahın ilk ışıkları okşarken

Frantiskovy Lazné'ye ait olan bu ev, bu masa
Gül kokularından ve kaynakların buhurundan nemlenmiş kent
Yeni biçilmiş yumuşak otların kokusu, ürkmüşlerin kaçışı gibi
Frantiskovy Lazné'nin bu evi, bu masası
Termal kaynaklara iki adım
Birkaç dağınık taş,
Birkaç yıllık hayat, kumda ayak sesleri
Onu biraz da fiskiyelerin titreşimlerine benzer hale getirmiş
Söyle bana hayatında kaç kez sevdin?
Bu masa, bu ev, burası Üç Zambak Oteli.

Bu masa, bu ev ve uyuduğum bu yatak
O gururlu bir Alman, bense Çek gururuyla
Yaşlı avize adımlarımla titriyor
Bu masa, bu ev ve uyuduğum bu yatak
Ve diri havasıyla Bohemya sınırındaki bu kent
Her solukta ruhuma sahip olan bu ülke

Ey çağlar arasından bana uzanmış bu el
Sularını ölümlülerin içemeyeceği
Toprakaltı derinliklerinden kaynaklanan bu ırmaklar
Penceresinde bu dişi kedi
İşte Üç Zambak Oteli

Bu sabah sınıra doğru bir gürleme duydum
Yavaşladı, uzaklaştı, yankısı uzadı
Ey kalbim, senin atışın değildi
Bu garip gümbürtü
Uzakta yitmeden önce garip bir biçimde titreşen kanatlı bir
gölge olmadan önce
Sınırın ne denli yakınında ama ne denli uzak
Bu kötülük savaşının çanlarını çalan boruyu
Üç Zambak Oteli'ne üç kilometre uzakta
Kızıl yıldızlı askerler çalmaktalar

Sen ki barış zamanı için şarkı söylemeyi öğreniyorsun
Yaşlı Goethe'nin yazdığı masada
Genç öncülerin mavi gözlerinde
Bu peygamber çiçeği renkli gözlerde
Hasat mevsiminin peygamber çiçeği
Barış mevsiminin peygamber çiçeği
Bu gözlerde ve burada Goethe'nin bestelediği şiirlerde
Gürüldeme uzakta yavaşça yiterken
Banyolarından çıkan insanlar korkuya bağışık ve güzeldiler
Sularını içiyorlar, yavaşça içiyorlar
Güneşin şairinin Üç Zambak Oteli'nde içtiği gibi

(Kanatlar)

KÖYÜMDEN'DEN BÖLÜMLER

Aşağıda, tufan taşları üzerinde bir kertenkele güneşte
ısınıyor
Köylülerin sepetlerine ıhlamur topladıkları yerde
Saçtan haçın üzerinde bir İsa yarı yıkılmış ve başı omzuna
düşmüş
Paskalyadaki kurtarıcı İsa, dünyayı kurtarıyor

Ötede, bir atın dolabı döndürdüğü ve biçerdöğer makinasını
yürüttüğü yerde
Orada, Moravya Platosu üzerinde beni sık sık geçmişe
sürükleyen bir köy var
Bir zamanlar tüm bunları anlayabilirdim

Biliyorum küçük köyü
Tıpkı bir zamanlar olduğu gibi
Sadece altmış iki ocağın tütüyor
Birkaç yıl sonra yüzünü tanıyabilecek misin
Kirpilerin, farelerin, yarasaların
Tavukların, sümüklü böceklerin, sineklerin ve vızıldayan
arıların
Ve sisinle birlikte bülbülün şarkısı
Yalnızca çayırkuşunun şarkısı onunki kadar güzeldir
Sıkıntı ve uğraş içersindeki köylülerin zevk alamadığı
Her şey Devedikenlerin, çiçekli kırların
Şairin dizelerine işlediği her şey
— bugün de onun gözlerinin önünde serili olan her şey —
Tüm bunlar neşe yaratacak
Tüm bunlar hüznü yenmeye yardımcı

İşte her zamanki inancım için
Yeniden acı çekmem gerekseydi,
Düşman yeniden damların üzerine

Ateş yağmurları yağdırsaydı
Ben de şöyle derdim * İnsanlar sizi severdim

Ey güzel evren, seni seviyorum
Sizi seviyorum, uyanın uyanın sürekli uyanık olun
Ve yaylım ateşi çınlasın. O beni korkutamaz

Küçük yeşil kurbağa ne kadar da akıllısın
Şarkıyı barometre gibi söylüyorsun
Ah köyümün yakınlarına geri gelebilmek
Tüm yönlere bakabilmek
Doğuya, güneye, kuzeye
Ve anaların ve onların kızlarının kızlarının
Ay ışığında gözleriyle izledikleri
Akşam yıldızının yönüne

Hava olgun başakların kokusuyla
Kekiklere güzel kokular yüklediğinde
Gece, beşikteki bir oğlan gibi kundaklandığında
Tüm bu kırlar, ilk yıldızdan başlayarak akşam çanlarıyla
Sinemaya giden insan seslerinden zevk alacak
Uzaktan çingenelerin çaldığı
Dümbelek sesleri gibi

Sanki sesleri boğuk bir koro

Bir kuyrukluyıldız kaydığında
Köpekler korkar
Yıldızlar bir havai fişeğin çatpatları gibi
İnsanlara bir toz olduğunu ve yeniden toza dönüşeceğini
Söylemeye geliyorlar
Bu sırada araba değiştiriliyor ve bir yüzyıldan öbürüne
geçiliyor
Yıldızlar yörüngesinin milyonlarca yolu üzerinde

* Tıpkı Julius Fuçik'in idam edilmeden önceki sözleri gibi

İşte aniden dilsizleşen bir kâhinin
Umudunu yeniden kazanıp
Dünya üzerindeki zaferlerinden sonra
İnsanın yola koyulup denizleri aşması gibi
Evreni keşfedeceğini, onu her yönden katedeceğine büyük bir güçle inandığı zaman
Bir gün acının yok olacağına
Umutsuzluğun bir mitten başka bir şey olmayacağına
İnsanın küçük bir pıhtı ya da bir diş çürüğü ile
Bir ağaç gibi yere yıkılmayacağını
Ve bir hiç, bir hayal, geçici bir acı için
Hayatı terkedip gitmeyeceğine inanınca
Kadın ve erkek birbirine eşlik ederek
Birbirlerine daha sıkı bağlanacaklar
Saban ile insanlar o görkemli onurlarının
Ve düşüncelerini yanıltan kalkık yakaları müzeye sürgüne göndereceklerBu kazlar ve beyaz kelebekler ülkesinde
Asla ölümün başı olan Sfenksi görmedim
Genç kızlar paskalya yumurtalarını dağıtırken
Kırlar, kuyruğunu açan bir tavus kuşu gibi

Ey yürekleri nasırlaşan yaşlı kuşaklar
İşlemeler ve bezemelerle büyülenmiş
Sana arma yapanlar
Bu arma akbabadan, hindiden, tavuskuşundan ve özellikle de fareden oluşur

Yüreksiz, duygusal kuşak
Bir zamanlar sorguçları seven ve beraberinde
İki korkunç savaşı yaşayan
Yalancı duyarlılık ve şiddetle dolu kuşak
Yürek ve hayal gücü yoksulu

Avrupa ve Asya halkları arasından
Yeni tutsaklar yaratan kuşak!
Artık ağlayabilirsin, çünkü senin düzenin çöktü
Yeni bir dünya, onun kalıntılarından doğmak üzere

Ben ki yirminci yüzyılın oğluyum
Yeni zamanların tan vaktini görmekten şanslı
Halkımla birlikte acı çektim
Onunla birlikte her şeyi kurdum ve onunla yarattım
İsterim türkülerim ona kanım ve adımla tüm yaşamımı
versin
Bir babanın kızına verdiği çeyiz gibi
Yine onunla yaratayım ve kurayım

Hoşça kalın ve kendinize iyi bakın dostlarım
Şapkamı alıp gidiyorum
Tavşan yuvasını terk ediyor
Mavi çeşmeler ülkesindeki
Selam size, şaraphaneler ve köylü mahzenleri
Selam size, domuzların öldürüldüğü kış şölenleri
Selam size, ilkbahar kazları
Tüyleriniz kadar yumuşak olan güneş
Süpürgeleri ve tabağa dökülen sütü
Altın rengine dönüştürüyor

Selam size, şairin bir rahip gibi
Vaaza hazırlandığı tarla sınırları
Anırmakta olan genç bir eşek gibi o
— Gelecek kuşaklar için —
Tüm mutluluk yapıcı şeylerle,
Onların göremeyeceği şeylerle yüklenmekteydi

Selam size yoldaşlarım
Sizler, kızların kızları, erkeklerin oğulları
Doğduğunuz ülkeyi seviniz
Benim gibi ve tüm Slavların sevdiği gibi
Onu elde etmek için savaşmak zorunda kaldık
Ve gereksiz sözlerle değil, hayatlarıyla
Onun yumruğunu ve kalkanını yaratanların
Gömütleri hâlâ tazedir

Aşağıda, tufan taşları üzerinde bir kertenkele güneşte
ısınıyor
Köylülerin sepetlerine ıhlamur topladıkları yerde
Saçtan haçın üzerinde bir İsa yarı yıkılmış ve başı omzuna
düşmüş

Paskalyadaki kurtarıcı İsa, dünyayı kurtarıyor

Ötede, bir atın dolabı döndürdüğü ve biçerdöğer makinasını
yürüttüğü yerde
Orada, Moravya Platosu üzerinde beni sık sık geçmişe
sürükleyen bir köy var
Bir zamanlar tüm bunları anlayabilirdim

Şimdi anladım, dolaşan sıska adam
Davulunu çalarak geleceği haber veriyor
Şimdi sağnak, ırmağı pas ve çamurla doldurdu
Ve son bir kez daha gönlüm ferahladı
Ey güzel köyüm, bunu her şeyden önce
Sana borçlu olacağım

(Köyümden)

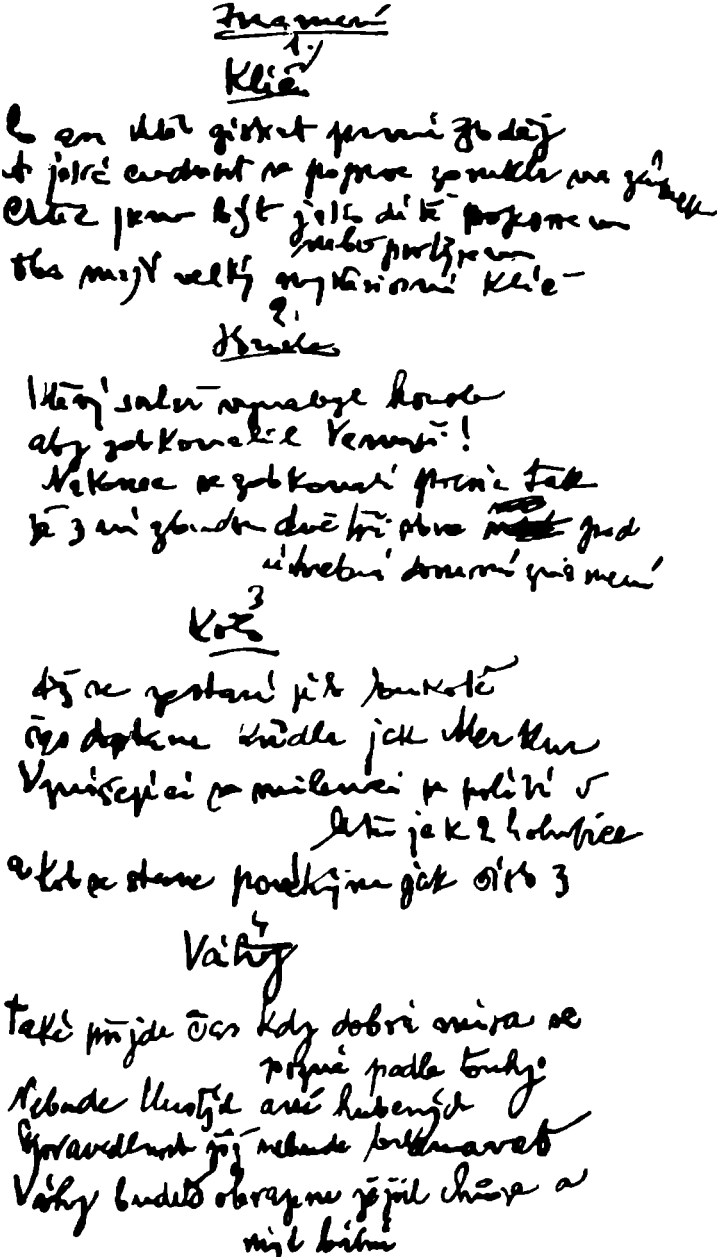
PAUL ELUARD'SIZ PARİS

Paskalya'ydı günlerden pazar
Seine mavi naylon gökyüzünü taşıyordu
Heykeller ve Tuileries'nin devrilmiş iskemleleri rehberlik
ediyordu adımlarıma
Seni arıyordum
Seni arıyordum Paris'in sokaklarında
Ve Paris ıssız sabah erkenden bir mezarlık kadar
Beni elimden tutmuş götürüyordu bir körün beyaz sopası
misali
Bir sezaryenden sonra kötü kapanmış bir yara izi gibi Seine
Tekneler doğuruyor yirminci yüzyılı yavruluyordu.
Saint-Denis'li taksi şoförlerinde senin yampiri gülüşün vardı,
Senin titreyen parmaklarının arasına bu güzeller ilkbahar
gününü aldım,
Paris'i benden bile az tanıyan taşralı kümeleri vardı,
Kırmızı başlıklı kıza benziyorlardı ve kurt onlardan
kaçmıyordu,
Louvre'dan Etoile'e kadar alabildiğine açılmış kollarım
Senin üstünde kenetlenmek istiyordu seni göğsümün
üstünde sıkmak istiyordu
Ve üç renkli bayrak oynaşıyordu saf gökyüzüyle,
Günler boyu ve geceler boyu yürüdüm
Paul Éluard'sız Paris'te
Ete kemiğe büründüğü bu kentte,
Bütün kentlerin kardeşçe yaşama kavşağında sana
rastlıyorum
Ve rüzgâr unutulmuş büyük bir bayrağı açıyor,
Gökyüzünün ve senin gözlerinin renginde bir bayrak,
Senin Paris demek olan göğsüne sarılıyorum,
İlkbahar güneşinin gümüşüyle bezenen göğsüne,

Ve buluyorum seni, dostum,
Sevecenliğini, soluğunu, yitmiş sesini,
Kardeşlerini, ızdırap bacını,
Belleğini, Paris'ini, düşünü,

Bir gezi teknesi geçiyor suyun üzerinden,
Tatile çıktın sen.

Eray Canberk
(Peygamber Çiçekleri ve Kentler)

V. Nezval'in elyazısıyla bir şiiri.

VITEZSLAV NEZVAL'İN KISA YAŞAMÖYKÜSÜ

1900 26 Mayıs'ta Moravya'da, babasının öğretmenlik yaptığı bir köy olan Biskupovice'de doğdu. Babası bir süre sonra Samikovice'ye tayin oldu. Nezval burada ilkokulu okudu.

1911 Trebic Lisesi'ne girdi.

1919 Olgunluk sınavını vererek Trebic Lisesi'nden mezun oldu. Kısa bir süre Bruno Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam etti.

1920 İlkbaharda Prag'da Charles-IV Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi'ne kaydoldu.

1922 Sonbaharda ilk şiir kitabı *Most* (Köprü) yayımlandı. Bu kitapta 1919-1921 yılları arasında yazdığı şiirleri topladı.

1924 *Pantomime* (Pantomim) adlı kitabının yayımlanmasıyla 1923'den 1929'a dek Çekoslovakya'daki edebi hayatın biçimlenmesinde önemli rol oynayan *Poetizm* (Şiircilik) akımının önderi durumuna geldi. Savaş sonrası uygarlığının ilerlemelerine açık olan *Poetizm*, Marksizm ve Rus Ekim Devrimi'nin gelecekteki toplum üzerine olan düşüncelerinden etkilenmişti. Şematik yaklaşımlardan uzak, hayatın ritmine ve melodisine kulak kabartmak istiyordu. Aynı yıl Nezval, Çekoslovak Komünist Partisi'ne üye oldu. Üniversite öğrenimini tamamlayarak büyük bir ansiklopedik sözlüğün redaksiyonunda bir yıl çalıştı.

1925 Yakın zamanda yitirdiği yoldaşı ve arkadaşı şair Jiri Wolker'in anısına *Wolker-Basen a Pravda* (Wolker, Şiir ve Gerçek) adlı yapıtını yazdı. Bir sonraki yapıtı olan *Falesny Marias*'da (Yanlış Oyun) sanatlarla ilgili denemelerini topladı.

1926 Peşpeşe beş kitabı birden yayımlandı: *Mensi rusova zahrada* (Küçük Gül Bahçesi), *Basnèe Na Pohlenice* (Kartpostallar İçin Şiirler), *Diabolo* (Şeytansı), *Napsih na hroby* (Mezartaşı Yazıtları) ve yeni romanesk *Karnavale* (Karnaval). Tüm bu yapıtlarında *Poetizm* anlayışına uygun olarak "gerçeği açığa çıkartmak ve ona ilk günkü ışıklı görünümünü geri vermek" istedi.

1927 *Akrobat* adlı üçlüsüyle *Poetizm* evresinin doruk noktasına ulaştı. *Akrobat*'da bir ip cambazı olan şair, Avrupa kentleri üzerinde denge hareketleri yapmakta ve Asya'nın sarı gülünün yanına Avrupa'nın kırmızı gülünü eklemeye çalışmaktadır. İki kıtayı bir araya getirmekteki amaç, diktatörlük ve sömürüye uğrayan yaralanmış ve parçalanmış insanı sağaltmaktır.

1928 *Edison*, insanın doğayla savaşımına şiirsel bir bakış olup, çalışmayı şiire dönüştüren ve modern dünyanın gizlerini araştıran bir coşku şiiridir.

1929 Çocukluk ve ergenlik anılarından yola çıkarak yazdığı romanlarının ilki *Kronika z konce tisicileti* (1000 Yılın Günlüğü) adıyla yayımlandı.
1920'li yıllarda Nezval; E. F. Burian, J. Honzl, J. Frejka, Voskovec-Werich, J. Jezek gibi avangard tiyatrocularla da sıkı işbirliği içinde oldu. Bu tiyatrolarda manzum, düzyazı, vodvil türlerinde pekçok oyunu sahnelendi.

1930 1922-1929 arasında yayımlanan şiirlerinden yaptığı seçmelerden oluşan *Basne Noci* (Gece Şiirleri) yayımlandı. Kitap, okurlarca büyük ilgiyle karşılanarak çok sayıda basım yaptı. *Posedlost* (Tutku) adlı ikinci romanı yayımlandı.

1931 Otobiyografik romanlarından *Dolce far niente* yayımlandı.

1932 *Skleneny havelok* (Camdan Pelerin) insan ilişkilerini irdelerken özgürlük, içtenlik, saflık havasıyla doludur. Bu kitaptaki ilk şiir olan "Zamanın İşaretleri" dönemin siyasal gerçeklerini yansıtır. *Pet prstu* (Beş Parmak) adlı kitabında bir kez daha çocukluk anılarının dünyasını, yalın bir biçimde işledi.

1933 *Zpatecni listek* (Dönüş Bileti), Nezval'in bu dönemini taçlandıran yapıttır. Bu kitapta şair korkusuzca geleceğe yönelip inançlarının sosyalizmle doğrulanmasını sorguladı. Lirik bir güzellik ve halk ezgileriyle yüklü olan bu şiirlerde otantik bir hava egemendir.
Jak vejce vejci (İki Damla Su Gibi) adlı romanında biçemini değiştirerek, tümüyle rastlantısallığa dayalı bir örgü oluşturdu. Mantık dışı ögelerden yararlandı
Paris'e giderek André Breton'la tanıştı. Gerçeküstücülüğü benimsedi ve bu akımın Çekoslovakya'daki öncüsü oldu.

1934 Fransa'ya yaptığı yolculuk ve dönüşte Monako ve İtalya üzerinden yaptığı gezi sonunda *Sbohem a satecek* (Elveda ve Mendil) adlı şiir kitabını ve *Monako* adlı romanını yazdı. Çekoslovakya delegasyonu üyesi olarak Moskova'da yapılan I. Sovyet Yazarlar Kongresi'ne katıldı.

1935 SSCB gezisinin etkisiyle yazdığı *Neviditelna Moskova* (Görünmeyen Moskova) adlı yapıtını tamamladı. Nisan ayında André Breton'un Çekoslovakya'ya yaptığı konferans turnesini düzenledi. Breton'un çeşitli metinlerini ve konuşmalarını *Gerçeküstücülük Nedir?* adlı kitapta topladı. Haziran'da Paris'te yapılan Uluslararası Yazarlar Kongresi'ne katıldı.

1936 Kendine özgü bir Gerçeküstücü yöntem uyguladığı *Zena v mnozném cisle* (Çoğul Kadın) adlı kitabı yayımlandı. Bilinçaltını ve gerçeküstünü ararken aynı zamanda gerçeği de

tüm boyutlarıyla yakalamaya çalışarak, şiirsel anlatımda yeni alanlar açmayı denedi.
Aynı yıl yayımlanan *Praha s prsty deste* (Yağmur Parmaklı Prag) önceki kitabından farklılıklar gösterir. Bu kitapta şairin hayal gücü, daha önce Gerçeküstücüler'de görülmemiş bir biçimde somutlaşmıştır.
Yine aynı yıl yayımlanan *52 horkch balad vecného studenta Roberta Davida* (Sonsuz Öğrenci Robert David İçin 52 Acı Balad) adlı kitabı Villon tarzında yazılmış şiirlerden oluşur. Bu kitapta gezgin bir öğrenci, güçlü bir biçimde burjuva toplumuna karşı nefretini ve alayını haykırır. Nezval bu kitabını imzasız olarak yayımlamasına karşın, şiirler beklenmedik ölçüde ilgi gördü.

1937 *Çoğul Kadın* çizgisindeki *Absolutni hrobar* (Saltık Mezarcı) adlı kitabı yayımlandı.
Sonsuz Öğrenci Robert David İçin 52 Acı Balad'a gösterilen ilgi sonucu aynı anlayışla *100 sonetu zachrankyni vecného studenta Roberta Davida*'yi (Sonsuz Öğrenci Robert David'i Kurtaran Kadına 100 Sone) yayımladı.

1938 Aynı anlayışla *70 basni z podsveti na rozloucenou se stinem vecného studente Roberta Davida*'yi (Sonsuz Öğrenci Robert David'in Gölgedeki Elvedası İçin 70 Cehennem Şiiri) yayımladı.
Mart ayında iç çekişmelerle oldukça yıpranmış ve siyasal düzlemde de yönünü iyice yitirmiş olan Çek Gerçeküstücü topluluğu dağıttı.
Bir şiir gazetesi biçiminde olan *Prazsky chodec*'ı (Prag Yayası) yayımladı. Bu kitapta Nezval, "Görkemler Şehri"nde yaptığı gezilerini yazdı.
İnanmış bir antifaşist olan Nezval, uzun zamandır faşizm ve nazizme karşı yapılan eylemlere katılmaktaydı. Yazıları, konuşmaları ve edebiyat ürünleriyle Mussolini tehlikesine karşı uyarı zilleri çalmakta, İspanyol cumhuriyetçilerine destek vermekte, Hitler'e karşı çıkarak tüm demokratik güçleri

birleşmeye çağırmaktaydı. Ülkesi Hitler Almanyası'nın dayanılmaz baskısı altındayken *Matka nadeje*'yı (Umut Ana) yayımladı.

1939 *Historicky obraz*'nın (Tarihsel Tablo) ilk bölümü yayımlandı.
Münih Konferansı'yla, vatanını savunmak üzere harekete geçmiş olan bir ulusun tüm isteğinin haince kırılışının hüzünlü atmosferi kitaptaki egemen duyguydu. Kitabın 1939 Mart'ının olaylarından söz eden ve Çek ülkesinin Nazi Almanyası'nca işgalini anlatan ikinci bölümü o dönemde yayımlanamadı. Aynı yıl yayımlanan *Pet minut za mestem* (Şehre Beş Dakika), Nezval'in 20'li ve 30'lu yıllardaki eserlerini noktaladı.

1940 *Şehre Beş Dakika* yeniden yayımlanırken "*Svabi*" (Sofular) adlı şiir sansür tarafından yasaklandığı için kitaptan çıkarıldı.
E. F. Burian, Nezval'in Papaz Prevost'un yapıtından yola çıkarak yarattığı *Manon Lescaut* adlı şiirsel dramı sahneledi. Eleştirmenler ve halk tarafından coşkuyla karşılanan oyun Nezval'in şiiri aracılığıyla popüler şarkılar kadar yaygınlaştı.

1941 E. F. Burian'ın tiyatrosu Nezval'in bir başka piyesini sahneye koydu: *Loretka* (Yosma). Bu oyun Prag'da geçen bir aşk şiiriydi.
Aynı yıl komünist ya da sempatizan şairlerin eserlerinin yayımlanması yasaklandı. Nezval de kara listedeydi. Yine de işgal altındaki yurdunu terketmek istemedi. Göç etmesi yolundaki önerileri geri çevirdi.

1944 Eylül ayında bir süre tutuklu kaldı.

1945 Mayıs ayında ülkesinin özgürlüğe kavuşması ona yeni esinler verdi. *Tarihsel Tablo*'nun üç bölümü de yayımlandı. Bu dönemdeki şiirlerini topladığı *Veliky orloj* (Büyük Saat), işgal atmosferi, direniş, Kızıl Ordu tarafından kurtarılma gibi temaları işler.

Antifaşist şiiri *Sofular*, 1939-40'da yazdığı *Manon'a Balad*'lar ve bir kara roman olan *Valerie a tyden divu* (Valeri ve Harikalar Haftası) yayımlandı. Bu kitabında eski efsanelerin gizlerinden, Romantik Çağ kitaplarındaki inanışlardan esinlendi.
Savaş öncesinde de bir sinema tutkunu olan Nezval, yeni Kültür ve Enformasyon Bakanlığı'na bağlı Sinema Sanatları Bölümü'nün başına getirildi. Bu görevde 1951'e dek kalarak Çek sinemasının gelişmesi için çaba gösterdi. Çok çeşitli yetenekleri olan Nezval, besteci, ressam, fotoğrafçı, gazeteci ve çevirmen olarak da kendini tanıttı.

1950 *Zpev miru* (Barış Türküsü) adlı şiiriyle ünü tüm dünyaya yayıldı. Bu yapıt, Dünya Barış Konseyi'nce altın madalya ile ödüllendirildi ve pekçok dile çevrildi.

1951 Şiirinin kaynağı olan küçük köyüne dönerek burada çok sesli büyük bir fresk olan *Z domoviny* (Köyümden) adlı yapıtını yarattı. Bu kitapta çocukluğuna dek uzanan görüntüler, hayatın anlamı ve sanatsal yaratının değeri üstüne düşünceler birbiriyle örtüşür.

1952 *Kridla* (Kanatlar) adlı kitabında da aynı düşünceleri işledi.

1953 Çek edebiyatına yaptığı katkılardan ve olağanüstü yeteneklerinden dolayı 6 Haziran'da ulusal sanatçı ünvanıyla onurlandırıldı.

1955 *Chrpy a mesta* (Peygamber Çiçekleri ve Kentler) adlı yapıtı, son derece karmaşık senfonik yapısı, yaygın ve geniş tonlamalarla yorumlanan bir senfoni gibidir. Kitap, babasına adadığı "Halk Çocuğu" adlı şiirle başlar. "Gece Ziyaretçisi" bölümü işgal havasını ve Nezval'in Nazilerce idam edilen gazeteci Julius Fuçik'le karşılaşmasını anlatır. Vitkof Tepesi'ndeki anıtın girişinde ve Terezin Kampı'nın anıtsal kapısının üzerinde yazılı bulunan dörtlükleri, sıradan görünümlerine karşın gerçek birer başeserdirler. *"Robert*

Nezval'e 12 Sone" adlı bölümde ise bir erkek çocuğun doğumu karşısındaki coşku ve sevinç, ona kendi yaşam deneyimini verme ve öğretme sabırsızlığına karışır. Bu dönem şiirlerinde özgür bir insanın ideali, onun derinden bağlı olduğu toplum sorunlarıyla ayrılmaz bir biçimde kaynaşır.

1956 *Dnes jeste zapadá slunce nad Atlantidou* (Güneş Bu Akşam da Atlantis Üzerinden Batıyor) adlı manzum oyununda, insanlığın barış için, atom yıkımına karşı verdiği savaşımı işledi. Oyun, Mayıs ayında II. Paris Tiyatro Festivali'nde Sarah Bernard Tiyatrosu tarafından sahnelendi ve büyük ilgi uyandırdı. Bu oyun günümüzde de Çek tiyatro yapıtları içinde en günceli kabul edilir.

1958 6 Nisan günü Nezval, beklenmedik bir anda öldü. Yazmakta olduğu otobiyografisi *Z mého zivota* (Hayatım) yarım kaldı.
Prag'daki Visherhat Mezarlığı'na gömüldü.

T.F.

V. Nezval, 1934. Karikatura A. Hoffmeister.

ŞİİR ADLARI DİZİNİ

Alfabe **27**
Anlatım Biçimi **44**
Anneme **92**
Aşk **23**
Âşık Kadınlar **52**
Atlar **90**

Bağbozumları **91**
Barış Türküsü **102**
Belvédère **33**
Bir Bahar Gününde Öğleden Sonra Saat Dörtte **87**
Bulutlar **71**
Bunalım **42**

Çek Türküsü **24**

Deniz **57**
Dokuz Mayıs Bayrakları **96**

Edison'dan Parçalar **35**
Eski Kentin Alanı **89**
Eski Yahudi Gettosundaki Saat **79**

Gömlek **68**
Günlerin Dişleri Arasında **65**

İyi Geceler **61**

Jan Opletal'a **97**

Kışın Prag **85**
Köyümden'den Bölümler **110**
Kuleler Kenti **81**

Mayakovski Prag'da **45**
Moravya **32**

Öğle Güneşinde Prag **83**
Öngörü **73**

Paris'in Düşüşü **95**
Paul Eluard'sız Paris **115**
Petrin **34**
Plan **98**
PLM (Marsilya Treni) **55**
Prag'ın Çanları **80**
Prag Üstünde Ay **86**

Savsöz **30**
Sıvacılar **25**

Şekerli Balad **26**

Tümsekli Alan **54**
Tünel **31**

Üç Zambak Oteli **108**

Vladislav Vancura **106**

Yaban Aşk **29**
Yağmur Parmaklı Prag **76**
Yakında **51**
Yarın Savaş **48**

Zamanın İşaretleri'nden Parçalar **39**

İLK DİZE DİZİNİ

Aç kalmadan ve alçalmadan ışıkların ve vitrinlerin **51**
Akdeniz denen deniz selamlarım seni **57**
Akşam olurken **90**
Akşam yatağa girdiğimde çekildiğinde perdeler **61**
Antik Yunan'da kuşkusuz alfabe yoktu **44**
Aşağıda, tufan taşları üzerinde bir kertenkele
güneşte ısınıyor **110**
Aşkım aşkım dünyanın mutluluğu **54**
Ayakkabıcı Konstantin, döşemecisi ve Berte **26**

Başımıza gelmedik bir bu kalmıştı **48**
Başlığını unuttuğum **87**
Ben oyumu Devrim'den yana kullanıyorum **30**
Berberler ve papazlar arasında **45**
Bol süt versin diye koyunlar **102**
Bu sözsüz şarkılar, Vltava söylüyor bunları **42**
Büyülü bir kutudan çıkmış **34**

Coşkunuzdan bir gökkuşağı yapılırdı **52**

Dekoratör karıştırıyor sıvasını **86**

Edison öldü. Başkaları da ölecekler **39**
Eksik olan tavandan başka bir şey değil **89**
Ey şehir! Sonsuz hac yolculuğumun gri incisi şehrim **95**

Goethe'nin yaşlanırken üzerinde yazma alışkanlığı edindiği masa **108**
Günlerin dişleri arasında bir gül ışıldar **65**
Gün inerken güzün **91**
Gün yaş döker... Çiseler çayırın üzerine **23**
Güzel mavi gökyüzü bakır tuzu renginde **96**

Hayatta bir kısır döngü içinde amaçsızca dolaşıyoruz **35**
Hiçbir şey **76**

Kafasında tavus kuşu tüylerinden bir şapka **33**
Kapımı çalan acı büyükse **92**
Kentten güneye giden yol üzerinde **25**
Köyün gençleri **24**

Mezarcılar toprağı kazdılar **31**
MORAVYA. Bir köy hanı **32**

Ne rüyadan uyandım ne de bir ekspresle geldim **83**

Ortaçağın mağrur kaleleri gibiydi o **106**

Paskalya'ydı günlerden pazar **115**
Prag'ın çanları el sallıyor size bırakın diye mutfak dolaplarınızı **80**

Rüzgârla boğuşuyorsun çanlar susmuş kardan adam yapmış şehir **85**

Sağ gözün öğle vaktidir gökyüzünün **71**
Sen küçük bir kulübe olacaksın **27**
Sıcak, boğucu bir gece, 1935 Haziran sonu **68**

Uzak Güney'de Mağrip ülkesinde **29**

Yaz ortasında bir akşam yürüyor olacağım bana yabancı gelen bir şehirde **73**
Yirmi sekiz ekimin insanları **97**
28 Ekim, akşamın altısında **98**
Yorgun bir trende gördüm Marsilya'lı denizcileri **55**
Yüz kulesi var Prag'ın **81**

Zaman koşarak uzaklaşırken Prikopi Sokağı'nda **79**

Turgay Fişekçi, 1956 yılında Balıkesir'de doğdu. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1978-80 yılları arasında aylık "Sanat Emeği" dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1980-81 yıllarında "Yazko Edebiyat" dergisinde, 1983-86 arasında "Cem Büyük Ansiklopedi"de çalıştı. 1986'dan bu yana Adam Yayınları ve Adam Sanat Dergisi'nde Memet Fuat'ın yardımcısı olarak çalışıyor. Şiir Kitapları: Karda Işıltılar (1981), Kuşkuluyum Yaşadığımdan (1983), Yitik Bahar (1989), Dip Sevgi (1994). Çeviri şiirleri: Sevgililer (Bertolt Brecht'ten, 1991). Antolojiler: Türk Yazınından Seçilmiş Umut Şiirleri (1992), Türk Yazınından Seçilmiş Doğa Şiirleri (Nazar Büyüm ile, 1993).

KAVRAM YERYÜZÜ ŞAİRLERİ,
çağımızın en seçkin şairlerini, yapıtları ve yaşamlarıyla kapsamlı biçimde tanıtmayı ve dizi tamamlandığında vazgeçilmez bir kaynak olmayı amaçlıyor.
En seçkin çevirmenler tarafından hazırlanan her kitapta, şairlerin bütün şiirlerinden yapılmış bir seçme, incelemeler, notlar, yaşamöyküsü ve şiir adları/ilk dize dizini yer alıyor.

